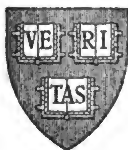
Ga 110.959 Corridos

amberg
E ET VENETO
CODICIBUS

Ga 110.959 Corridor

HARVARD COLLEGE
LIBRARY

LIBRARY OF THE

Classical Department

Digitized by Google

Ark. 2t.
cow
A1

John H. Wheeler
March. 1879.

John Williams White.

1889.

TRANSFERRED TO THE
LIBRARY OF THE
CLASSICAL DEPARTMENT

DE
RAVENNATE ET VENETO ARISTOPHANIS CODICIBVS.

DISSERTATIO PHILOLOGICA

QVAM

AD SVMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES
AB AMPLISSIMO PHILOSOPHORVM ORDINE
IN VNIVERSITATE FRIDERICIA GVILELMIA RHENANA
RITE IMPETRANDOS

SCRIPSIT

ET VNA CVM SENTENTIIS CONTROVERSIS

DIE XXVII. MENSIS IVLII A. CIↃIↃCCCLXV.

PVBLICE DEFENDET

ALBERTVS DE BAMBERG
RVDOLPHOPOLITANVS.

ADVERSARIORVM PARTES SVSCIPIENT
RVDOLPHVS SCHOELL WIMARENSIS.
ERNESTVS SCHVLTZE GOTHANVS.
FRIDERICVS MATZ LVBECENSIS.

BONNAE
TYPIS CAROLI GEORGII
A. CIↃIↃCCCLXV.

Digitized by Google

HARVARD COLLEGE LIBRARY
AUGUST 1, 1919
FROM THE LIBRARY OF
JOHN WILLIAMS WHITE

Transferred to
Classical Library

Ga 110.959

Digitized by Google

GVNTHERO DE BAMBERG

PATRI OPTIMO

S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Mirum est tanto poetae, quantus est Aristophanes, philologos adhuc adeo defuisse, ut neglecta prima artis criticae lege optimis codicibus uti quidem vellent, quae vero inter eos intercederet ratio quaerere omitterent. Quamquam fuerunt, qui huius quaestionis necessitatem penitus persentirent, ipse, a quo nunc summos honores peto, philosophorum Bonnensium ordo ante hos paucos annos praemio proposito adulescentes in hac literarum universitate philologiae studiosos excitare studuit, ut quae ratio intercederet inter Ravennatem et Venetum Aristophanis codices investigarent; at frustra. Ego vero ex quo cognitis artis criticae legibus praeclaro poetae operam dare coepi, aegre desideravi firmum beneque dispositum fundamentum criticum. Sed fateor ad hanc quaestionem accedere diu me dubitavisse. Neque enim facile a me impetrare poteram, ut in librariorum peccatis recensendis tempus consumerem, et diu sperabam fore ut adparatu critico hac luce digno tandem aliquando edito etiam huius quaestionis molestia et difficultas levaretur. Iam illud taedium posui, conlationis vero Ravennatis et Veneti Bekkerianae pleniorem quam quae ex Dindorfii editione Oxoniensi parari poterat notitiam O. Iahnii liberalitati debeo, deteriorum autem codicum lectiones etsi in universum valde dolendum est non omnes notas esse, tamen ad rationem, quae inter optimos intercedat codices, definiendam eas sufficere intellexi, quae in Dindorfii omnium fabularum Oxoniensi, in eiusdem Equitum Pacis Ranarum Lipsiensibus, in Thierschii Pluti editione adnotatae sunt. Itaque constitui demum hanc rem gravissimam in iudicium vocare et sententiam meam cum hominibus doctis communicare.

G. Hermannus in praefatione Nubium editionis p. IX Venetum ita in plerisque rebus omnibus cum Ravennate consentire dicit, ut non videatur dubitari posse, quin ex eodem ambo fonte fluxerint. Quod num iure dixerit homo doctissimus videbimus. Tenendum vero est inde, quod Ravennas et Venetus interdum veram lectionem contra omnes alios codices tuentur, nondum consequi eos ad eundem fontem referendos esse; vitiorum demum singularium communio signum erit communis originis.

Ordiamur ab Equitibus. Perpauca eaque admodum incerta communis utriusque codicis originis vestigia in hac fabula indagare potui. Nam quod Ravennas et Venetus contra omnes alios codices v. 89 *ἀληθὲς* pro *ἄληθες*, v. 213 *ποεῖς πόει* pro *ποιεῖς ποίει*, v. 289 *τὸν νῶτον* pro *τὸ νῶτον*, v. 749 *πυκνῇι* pro *πυκνὶ*, v. 996 *Δωροδοκιστί* pro *Δωροδοκηστί*, v. 1388 *δ'* pro *γ'* scriptum exhibent, huic in creberrimis et lenissimis corruptelis consensui in hac quaestione nihil tribui potest. Unum tantum locum repperi, ubi maius discidium intercedit inter Ravennatem Venetumque et ceteros. v. 346 enim uterque codex exhibet:

ἀλλ' οἶσθ' ὅπερ πεπονθέναι μοι δοκεῖς; ὅπερ τὸ πλῆθος,

ceteri:

ἀλλ' οἶσθ' ὅ μοι πεπονθέναι δοκεῖς; ὅπερ τὸ πλῆθος,

nisi quod Florentinus (Laurent 31, 15) *Γ* et ipse *ὅπερ* praebet, *μοι* vero omittit; quem codicem sciendum est omnino maxima ex parte ex Ravennate et Veneto compilatum esse [1]). In Ravennatis vero et Veneti lectione

---

1) Hoc ita esse non tam ex eis locis apparet, ubi *Γ* cum RV in vitiis consentit, quam ex eis, ubi unius lectionem recepit, alterius tamquam variam lectionem adscripsit. Sic Eq. 473 R. *προςπέμπων*, V. *προςπεσὼν*, *Γ* *προςπέμπων γρ. προςπεσὼν*, v. 902 R. *πανοῦργε*, V. *πόνηρε*, *Γ* *πανοῦργε γρ. πόνηρε*, Vesp. 1066 R. *ῥώμην*, V. *γνώμην* *Γ*

primum apparet, *μοι* ante *δοκεῖς* suum locum non habere; sed ne *ὅπερ* quidem, quod miror et Meinekio et Bergkio placuisse, ferri potest. Prorsus enim inaudita est et ipsa huius vocabuli natura exclusa *ὅπερ* relativi pronominis in interrogativi locum substitutio. Nec Meinekius nec Bergkius dubitavit Vesp. 796 ex Ravennate Veneto Florentino *Γ* pro *ὁρᾷς ὅσονπερ κτλ.* reponere *ὁρᾷς ὅσον καὶ τοῦτο δῆτα κερδανεῖς* et Eq. 727 codicum scripturae *οἷάπερ ὑβρίζομαι* Elmsleii emendationem *οἷα περιυβρίζομαι* praeferre [1]). Av. 437 vero *σὺ δὲ τούσδ' ἐφ' οἷσπερ τοῖς λόγοις συνέλεξ' ἐγὼ φράσον, δίδαξον* quominus de interrogativa *οἷσπερ* pronominis significatione cogites, satis impediris *τοῖς* articulo addito. Iure igitur in Ravennatis et Veneti communi scriptura offendimus. Contra in reliquorum codicum lectione non solum nihil video quod reprehendi possit — conferri potest Av. 804 *οἶσθ' ᾧ μάλιστ' ἔοικας ἐπτερωμέ-*

ρώμην γρ. γνώμην, Av. 23 R. *ἦδ'*, V. *οὐδ'*, *Γ ἦδ' γρ. καὶ οὐδ'*, v. 318 R. *ἀφῖχθον*, V. *ἀφίκονθ'*, *Γ ἀφῖχθον γρ. ἀφίκονθ'*. Contra Eq. 1039
ξαι
V. *ὃν*, R. *τὸν*, *Γ ὃν γρ. τὸν*, ib. V. *φύλασσε*, R. *φύλαξαι*, *Γ φύλασσε* v. 1110 V. *ἤδη*, R. *εἴσω*, *Γ ἤδη γρ. εἴσω*, v. 1256 V. *γένωμαι*, R. *ἔσομαι*, *Γ γένωμαι γρ. ἔσομαι*. Sed qui hunc codicem exaravit, liberum sibi servasse iudicium velut ex Eq. 517 videre licet, ubi Ravennas exhibet *ὀλίγοις πάνυ*, Venetus *ὀλίγοις ἤδη*, *Γ* neque *πάνυ* neque *ἤδη* recepit, saniore haud dubie iudicio usus quam quo Kockius (Mus. Rhen. VIII p. 501) utriusque codicis lectionibus coniunctis demonstrare conatus est scribendum esse:

πολλῶν δ' αὐτὴν πειρασάντων ὀλίγοις πάνυ δὴ χαρίσασθαι.

Nam quod in codicibus post *πολλῶν* legitur *γὰρ* prorsus necessarium esse non difficile est ad intellegendum, *δὴ* vero post *πολλῶν* ex Aristophanis dicendi usu rectissime additum est cf. 596. Plut. 253. al. Maxima vero ex parte, non totum hunc codicem ex optimis compilatum esse dixi, quia sunt quae ad neutrum referre possis. Omnino in hunc codicem diligentius inquirendum erit.

1) Simili vitio laborat Soph. O. R. 403 *παθὼν ἔγνως ἂν οἷάπερ φρονεῖς*, ubi scribendum est *οἵ' ὑπερφρονεῖς*.

Digitized by Google

νος; εἰς εὐτέλειαν χηνὶ συγγεγραμμένῳ —, verum etiam *μοι* ut addatur ab Aristophanis dicendi usu clara voce poscitur; videas, quaeso, similes locos hos: Eq. 184 *ξυνειδέναι τί μοι δοκεῖς σαυτῷ καλόν*, Nub. 1276 *τὸν ἐγκέφαλον ὥσπερ σεσεῖσθαί μοι δοκεῖς*, Vesp. 1405 *σωφρονεῖν ἄν μοι δοκεῖς*, Av. 935 *πάντως δέ μοι ῥιγῶν δοκεῖς*, ib. 1370 *εὖ γέ μοι δοκεῖς λέγειν*, ib. 1674 *δίκαι' ἔμοι γε καὶ πάλιν δοκεῖς λέγειν*, Thesm. 622 *ληρεῖν μοι δοκεῖς*, Ran. 1220 *ὑφέσθαι μοι δοκεῖς*, Eccl. 920 *δοκεῖς δέ μοι καὶ λάμβδα κτλ.* Plut. 364 *οὔτοι μὰ τὴν Δήμητρ' ὑγιαίνειν μοι δοκεῖς* cf. 1060, 1066, ib. 422 *ὦ γραῦ μαινὰς εἶναί μοι δοκεῖς* [1]). Quae cum ita sint, hoc loco dubitari nequit, quin ceteri codices verum servaverint, Ravennas et Venetus communi vitio laborent eoque duplici; sed hoc solo loco vix convinces eundem utriusque fontem fuisse.

At suspicari licet Hermannum non tam ad Equites quam ad Nubes, quam edendam sibi sumpserat, respexisse. Atque in hac fabula manifesta communis horum codicum originis insunt vestigia. Neque enim solum leviora vitia communia habent haec: v. 92 *θυρίδιον* pro *θύριον*, v. 243 *ἔτριψεν* pro *ἐπέτριψεν*, v. 267 *μήπω γε μήπω γε* pro *μήπω μήπω γε*, v. 300 *ἐς χθόνα* pro *χθόνα*, v. 307 *πρόδομοι* pro *πρόςοδοι*, v. 744 *πάλαι* pro *πάλιν*, v. 807 *μόνος* pro *μόνας*, v. 868 *ἐστιν* pro *ἐστ' ἔτ'*, v. 960 *αὐτοῦ* pro *σαυτοῦ*, v. 944 *παρά* pro *περί*, v. 1002 *οὐ* pro *οὖν*, v. 1081 *τε* pro *ἐστί*, v. 1124 *ἡνίκα γὰρ* pro *ἡνίκ' ἂν γάρ*, v. 1282 *οὐδὲν* pro *οὐδέ*, v. 1409 *ἐτύπτησας* pro *ἔτυπτες*, verum etiam graviora. v. 1198 enim non assequor, quomodo

---

1) In codicibus legitur *σὺ δ' εἶ τίς; ὠχρὰ μὲν γὰρ εἶναί μοι δοκεῖς*. A. de Velsen (Symb. philol. Bonn. p. 413) Aristophanem *ὠχρὰ μαινὰς εἶναί μοι δοκεῖς* scripsisse suspicatus est; in qua elegantissima coniectura unum displicet *ὠχρὰ* adiectivum ad *μαινὰς* adiectum. Inde ea scriptura nata est, quam supra recepi.

Digitized by Google

Hermannus Kockius Bergkius Meinekius praeferre potuerint Ravennatis et Veneti communem hanc scripturam:

ὅπερ οἱ προτένθαι γὰρ δοκοῦσί μοι ποιεῖν

huic ceterorum codicum lectioni:

ὅπερ οἱ προτένθαι γὰρ δοκοῦσί μοι παθεῖν

Nam quod Hermannus monuit ποιεῖν ab imperitis librariis in hac sede facillime mutari potuisse in παθεῖν, etsi homini doctissimo largiri possumus, tamen nobis concedendum erit, si alterutrum interpolatum est, multo maiorem interpolationis speciem ποιεῖν prae se ferre quam παθεῖν. Accedit quod παθεῖν Aristophanis usui egregie convenit, cf. Teuffel. ad v. 234. Postremo, id quod rem conficit, qui secuntur aoristi ὑφελοίατο — προὐτένθευσαν postulant, ut etiam hoc versu aoristus legatur. Neque hoc solo loco Ravennas et Venetus interpolati sunt, verum etiam v. 1298, ubi cum ceteri codices rectissime exhibeant ὦ σαμφόρα, hi duo scriptum habent ὦ Πασία, quam malam interpretationem esse neminem fugit. Non magis vero quam haec interpolationum communio casui tribui potest communio transpositionum quarundam et lacunarum; nam ne huius quidem vitiorum generis exempla desunt. Sic v. 601 Ravennas et Venetus exhibent ταῦρος τραγὸς pro τραγὸς ταῦρος, v. 1164 ἔνδοθεν τρέχων pro τρέχων ἔνδοθεν, v. 1384 οὐκ ἂν pro ἂν οὐκ, v. 1081 ὡς ἔρωτός τε καὶ γυναικῶν ἥττων pro ὡς ἥττων ἔρωτος ἐστὶ καὶ γυναικῶν; omissa sunt in utroque monosyllaba v. 1086 ἂν, v. 1198 γὰρ, v. 1231 ἀλλ', v. 1499 καὶ, v. 1510 γε, bisyllaba v. 838 χρηστὸν (quod Dindorfius praetermisit), v. 929 τοῦτον, v. 1006 λευκῷ, v. 1048 παίδων (falso enim Dindorfius adnotavit solum Ravennatem hoc vocabulum omittere), v. 1361 ἔνδον. Colophonem addit quod duo versus integri in utroque codice omissi sunt, v. 114 et v. 1100.

Ex Vespis si leviora omittere volueris, ad Hermanni sententiam confirmandam adferre poteris Ravennatem et Venetum communi vitio v. 577 exhibere ἄχρις

Digitized by Google

pro ἄχεις, v. 668 περιπεμφθείς pro περιπεφθείς, v. 890 γενναιοτέρων pro γε νεωτέρων, v. 1254 κατάξαι pro πατάξαι, falso additum habere v. 248 ὦ, v. 263 ὁ Ζεὺς, v. 1287 μ' οἱ, v. 1474 τὰ, omissum v. 90 'πὶ, v. 1062 δή [1]).

In Pace etiam rariora vestigia invenies. v. 758 uterque codex pro καμήλου exhibet καμίνου, v. 824 ὡς ἔγωγ' ἐπυθόμην pro ὡς ἐγὼ 'πυθόμην, v. 447 εἰ pro κεἰ, v. 453 ἰὴ τοίνυν ἰὴ ἰὴ pro ἰὴ ἰὴ τοίνυν ἰὴ, additum habet v. 566 τὸν, v. 1099 νῦν.

In Avibus messis non maior erit. Neque multi momenti est, quod Ravennas et Venetus v. 45 καθιδρυνθέντε pro καθιδρυθέντε, v. 324 ἐραστὰς pro ἐραστὰ, v. 701 ἐγένετ' pro γένετ', v. 796 ἂν pro αὖ, v. 1624 κἀναρπάσας pro ἁρπάσας scriptum, v. 992 τὸ ante κακὸν (quamquam de Veneto Dindorfius tacet) additum, v. 425 καὶ omissum habent.

In Ranis Ravennatis et Veneti haec vitia communia sunt: v. 33 ἔγωγ' οὐκ pro ἐγὼ οὐκ, v. 455 ἱερὸν pro ἱλαρὸν, v. 507 δεῦρ' pro ἀλλ', v. 757 καὶ pro χὴ (cf. Plut. 641 τίς ἡ βοή ποτ' ἐστίν; Lys. 830 τί δ' ἔστιν; εἰπέ μοι τίς ἡ βοή; quos locos Meinekii causa adscripsi, qui καὶ βοὴ recepit) v. 971 σωφρονεῖν pro 'γὼ φρονεῖν, v. 907 om. μέν.

In Pluto haec: v. 111 μακρὰν pro μακρὰ, v. 367 ἔχεις pro ἔχει, v. 610 παιδίων pro παίδων, v. 695 ἀνεπαλλόμην pro ἀνεπαυόμην, v. 708 δὲ κύκλῳ pro δ' ἐν κύκλῳ, v. 1088 γοῦν pro γὰρ, v. 1096 προςείχετο pro προςίσχεται, v. 301 om. ἡμμένον, v. 397 add. λέγω, v. 576 add. καί.

---

1) Consulto omisi v. 155, ubi uterque codex πρῶτον exhibet pro ceterorum codicum quam Meinekius praetulit lectione πρότερον quia illud Aristophanis esse confido cf. Eq. 50 λοῦσαι πρῶτον ἐκδικάσας μίαν, ib. 488 ἀλλ' εἶμι· πρῶτον δ' ὡς ἔγω τὰς κοιλίας καὶ τὰς μαχαίρας ἐνθαδὶ καταθήσομαι, Ach. 383 νῦν οὖν με πρῶτον πρὶν λέγειν ἐάσατε ἐνεσκευάσασθαί μ' οἷον ἀθλιώτατον, ubi Aristophanes eodem iure πρῶτον dixit, quo nos in similibus „zunächst, vor allen Dingen."

Digitized by Google

Vides non ita multa ea esse utriusque codicis vitia, quae dubitari nequeat, quin ex eodem fonte fluxerint; nam etiam ex eis quae adtuli communibus vitiis sunt, quae quod in utroque codice inveniuntur, casui tribuere possis. Attamen restant, ubi non potes; atque in Nubibus dubitari non potest, quin Ravennatis et Veneti idem fons fuerit. Neque hoc non potest sumi, quod non saepius optimi codices una peccant, archetypi virtuti deberi. Hac de causa concedendum est, videri eos fratres esse. Quod si sunt, quaerendum est, uter patrem magis referat et maioribus pluribusque splendeat virtutibus.

Iterum ab Equitibus ordiamur, in qua sat multi loci inveniuntur, ubi Ravennas solus patri obsecutus esse, Venetus ab eo turpiter descivisse iudicandus est. Hic enim v. 14 falso additum habet *σοι*, v. 61 *εἶθ' ὁ* scriptum pro *ὁ δὲ*, v. 70 *ὀκταπλάσιον* pro *ὀκταπλάσια*, v. 133 *τοῦτον* pro *τόνδε*, v. 143 *ἐξολῶν* pro *ἐξελῶν*, v. 175 *γ'* pro *δ'*, v. 187 *οἷον* pro *ὅσον*, v. 190 *τουτί σε μόνον* pro *τουτὶ μόνον σ'*, v. 201 *αἴ κεν* pro *αἴ κα*, v. 212 *εἴμ' ἐπιτροπεύειν* pro *ἐπιτροπεύειν εἴμ'*, v. 236 *ξυνώμνυτον* pro *ξυνόμνυτον*, v. 272 *πρὸς* pro *τὸ*, v. 354 *ἄκρατον* pro *ἀκράτου*, v. 357 *ἐκπιών* pro *ἐπιπιών*, v. 365 *ἐξελῶ* pro *ἐξέλξω* (Rav. *ἐξελλέγξω*), v. 373 *περιτιλῶ* pro *παρατιλῶ*, v. 377 *εἶτά γ'* pro *εἶτα δ'*, v. 385 *οὐκ ἄρ' ἦν* pro *ἦν ἄρ' οὐ*, v. 412 *παιδίων* pro *παιδίου* et *μαχαιριδίων* pro *μαχαιρίδων*, v. 437 *καὶ* pro *ἢ*, v. 511 *ἔπη λέξοντας* pro *λέξοντας ἔπη*, v. 537 *στυφελισμοὺς* pro *στυφελιγμοὺς*, v. 604 *εἶτά γ'* pro *εἶτα δ'*, v. 646 *τῶν* pro *οἱ*, v. 675 *πανταχοῦ* pro *πανταχῇ*, v. 698 *ἐὰν* pro *εἰ*, v. 748 *ἵν' ἐκεῖνον* pro *ἵνα τοῦτον*, v. 767 *ἀντιβεβληκὼς* pro *ἀντιβεβηκώς*, v. 768 *διατμηθείην* pro *κατατμηθείην*, v. 776 *χαριζοίμην* pro *χαριοίμην*, v. 856 *καθαρπάσαντες* pro *κατασπάσαντες*, v. 880 *γένωνται* pro *γένοιντο*, v. 902 *πόνηρε* pro *πανοῦργε*, v. 1039 *ὃν* pro *τὸν*, v. 1058 *φράζεν* pro *φράσσαι* (Rav. *φράσαι*), v. 1084 *φράζεις* pro *φράζει*, v. 1110 *ἤδη* pro *εἴσω*, v. 1118 *πρός τε τὸν* pro *πρὸς τόν τε*, v. 1131 *οὕτω* pro

χοῦτω, v. 1214 ἀλλ' οὐχ pro οὐχ, v. 1239 ἐναντίον pro ἐναντία, v. 1256 γένωμαι pro ἔσομαι, v. 1277 ουτος pro αὐτός, v. 1311 ὃν pro ἕν, v. 1339 ἦν pro ἢ.

Ab his omnibus vitiis Ravonnas liber est. Ut vero si duos fratres unum bonos patris mores referentem, alterum omnibus vitiis adfectum videris, hunc a falsis amicis suspicaberis abalienatum esse a patris disciplina, ita Venetum conicies in hac fabula ab alio potius codice pendere quam ab Ravennatis archetypo. Quae coniectura per se quamvis probabilis omni tamen fide careret, si nullus codex extaret, qui eisdem vitiis laboraret. At omnes praeter Ravennatem, quibus quidem Dindorfius usus est, codices easdem, quas tamquam Veneti solius adtulimus falsas lectiones exhibent. Quid igitur certius esse potest, quam his locis Venetum non ex Ravennatis sed ex deteriorum codicum archetypo fluxisse? Scilicet totam Veneti Equites ad deteriorum codicum archetypum referendam esse, non solum ex hoc consensu non consequitur, verum etiam inde, quod Venetus uno loco v. 187 deteriorum codicum lectionem οἶον receptam, Ravennatis vero ὅσον ut variam lectionem adscriptam exhibet, et ex duplicis, de quo supra diximus, vitii communione sat certo conligi posse puto, etiam Ravennatis archetypi aliquam partem in Veneti Equites transiisse.

Ad Nubes pergo. Facile conicies, in hac fabula quia certissima Ravennatis et Veneti cognationis vestigia repperimus, hunc vel nihil vel perpauca ex ceterorum codicum archetypo hausisse. Atque ita est. Duos tantum locos indagavi, ubi cum maiore fiducia dicere possis Venetum ab hoc archetypo pendere, v. 650 et v. 1233. Priore enim loco unus Ravennas ἐπαΐονθ' veram lectionem servavit, quae in omnibus aliis codicibus in εἶτ' ἐπαΐειν depravata est; altero loco in eodem praestantissimo codice ποίους θεούς; monometer nondum ἵν' ἂν κελεύσω 'γώ σε verbis, quae in ceteris praemissa sunt, oneratus est. Nam

Digitized by Google

haec verba futile supplementum esse probaverunt mihi Hermannus et Dindorfius.

In proximis fabulis plura Veneti et ceterorum codicum communis originis vestigia inventum iri sperabis; quod longe secus est. In Vespis enim vix plura vel certiora indagabis, quam quod Venetus cum ceteris v. 147 *ἐσεῤῥήσεις* exhibet pro *ἐρρήσεις*, v. 175 *θᾶττον* pro *αὐτὸν*, v. 239 *ἥψαμεν* pro *ἥψομεν*, v. 319 *τηροῦμ'* pro *τηροῦμαι δ'*, v. 661 *τούτων* pro *τούτου*, et v. 458 *οὐκ* omittit; in Pace cum ceteris v. 31 *μήποτ'* praebet pro *μηδέποτ'*, v. 233 *ἔνδον* pro *ἔνδοθεν*, v. 600 *σε λαβόντ'* pro *λαβόντ'*, v. 585 *δαίμονα* pro *δαιμόνια*, v. 705 *ἀφεξόμεσθα* pro *ἀφησόμεσθα*. Nam quod v. 897 in omnibus praeter Ravennatem codicibus omissus est, huic rei propterea magnam vim non tribuo, quia facile etiam diversi librarii a priore *ἑστάναι* ad alterum aberrare potuerunt.

Certiora vestigia Aves continet. v. 23 Venetus deteriorum codicum *οὐδ'* recepit pro Ravennatis *ἠδ'*, v. 69 *ἀλλὰ* pro *ἀτὰρ*, v. 122 *ἐγκατακλιθῆναι* pro *ἐγκατακλινῆναι*, v. 432 quod gravius est, *λέγειν κέλευέ μοι λέγειν* pro *λέγειν λέγειν κέλευέ μοι*, v. 491 *τορνευτασπιδολυροπηγοί* pro *τορνευτολυρασπιδοπηγοί*, v. 692 *Προδίκῳ παρ' ἐμοῦ* pro *παρ' ἐμοῦ Προδίκῳ*.

Talia etiam in Ranis inveniuntur. v. 129 Venetus cum deterioribus plerisque *κᾆτα* pro *εἶτα* exhibet, v. 317 *ἐκεῖνο* pro *ἐκεῖν' ὦ*, v. 520 *αὐλητρίσι* pro *ὀρχηστρίσι*, v. 1019 *σὺ τί* pro *τί σὺ*, v. 1035 *ἔσχε καὶ κλέος* pro *καὶ κλέος ἔσχεν*, v. 1066 *ἀλλ' ἐν ῥακίοις* pro *ἀλλὰ ῥακίοις*, v. 1330 *πόνον* pro *τρόπον*, v. 1366 *ὥσπερ* pro *ὅπερ*.

In Pluto Venetus cum ceteris v. 56 exhibet *φράσον* pro *φράσεις*, v. 641 *ἀγγελεῖ* pro *ἀγγέλλεται*, v. 765 *σ' ἐν κριβανιωτῶν* pro *σε κρ.*, v. 999 *προςέπεμψεν* pro *προςαπέπεμψεν*, v. 517 *δή* omittit.

Vides eorum vitiorum, quae Veneti ceterorumque codicum communia sunt, non ita magnum esse numerum,

Digitized by Google

vix tamen minorem, quam eorum quae Ravennatis et Veneti communia supra in unum coegimus. Eodem igitur iure, quo supra Ravennatis, nunc deteriorum codicum archetypum Veneti fontem fuisse et ex duobus illis codicibus hunc tertium compilatum esse dicemus.

Quae cum ita sint, ubicunque Ravennas et Venetus inter se discrepant, non iam quaerendum erit, uter propius ad archetypum accedat, sed utrum Venetus eodem, quo Ravennas an quo deteriores codices fonte usus fuerit.

At inveniuntur loci, ubi dubius haereas, ad utrum fontem Veneti lectionem referas, quippe quae ab utroque aeque aliena sit. Sic Eq. 473 Ravennas aliique codices omnes *προςπέμπων* exhibent, unus Venetus *προςπεσών*, Vesp. 675 solus Venetus *δωροφοροῦσιν* pro *δωροδοκοῦσιν*, v. 702 *ἔλαιον* pro *ἄλευρον*, Pac. 1317 *κἀπιχορεύειν* pro *κἀπικελεύειν*, Ran. 753 *κἀκμολύνομαι* pro *κἀκμιαίνομαι*, Plut. 871 *πράγματα* pro *χρήματα*, v. 1044 *αἰσχύνομαι* pro *ὑβρίζομαι*. Hae lectiones cum ex neutro fonte haustae esse possint, quaeritur utrum ex librarii ingenio an ex tertio aliquo fonte fluxerint. Mihi quidem illud parum probabile esse videtur, hoc alterum vero factum esse eo magis mihi persuasum est, quo plura accedunt eaque multo etiam certiora tertii fontis vestigia. Quid enim? si Plut. 50 Ravennas *βίῳ*, deteriores codices *χρόνῳ*, Venetus vero lectionem exhibet admodum singularem *ἔτει*, num tu putas, hanc a librario creatam esse? Vel si ib. v. 1013 in omnibus aliis codicibus scriptum est *μεγάλοις ὀχουμένην*, in uno Veneto *μεγάλοισι νὴ Δία*, num tu hoc librarii ingenio dabis? Si velles, ego non concederem. Nec ipse voles, si alios locos contuleris, ubi similes lectiones in Veneto ut variae lectiones in margine tantum adscriptae sunt; his enim locis librarius ipse se tertio aliquo codice usum esse prodit. En haec exempla. Vesp. 1473 Venetus cum ceteris *κατακοσμῆσαι* recepit, sed adiecit *γρ. κατακηλῆσαι*; Pac. 1144 Ravennas cum ceteris exhibet *ἄφαυε*, Venetus

Digitized by Google

ἄφαυσε γρ. ἄφευε, ib. v. 1201 idem cum reliquis δραχμῶν ἐμπολῶ, sed γρ. δραχμαῖς κερδαίνω, Av. 210 cum Ravennate λῦσον, sed γρ. καὶ λῦσον καὶ ἄσον, ubi librarium χῦσον, quod in deterioribus codicibus legitur, scribere voluisse conicio, ib. v. 1396 cum aliis omnibus βαίην, sed γρ. βαίνων, Ran. 63 ἔτνους cum ceteris sed γρ. ἐγώ, v. 202, quam variam lectionem Dindorfius silentio praetermisit, ἔχων ἀλλ' ἀντιβὰς cum reliquis, sed γρ. τὰ ῥεύματ' ἀντιβάς, Plut. 106 ἐγώ γρ. ἐμοῦ, ib. v. 367 ἔχεις γρ. μένει, quarum illa Ravennatis lectio est, cum ceteri ἔχει exhibeant, v. 396 τὸν θαλάττιον γρ. τὸν βοιώτιον, v. 1093 ὑπέπιττον γρ. ὑπεπείρων. Eandem vero vim ei loci habent, ubi, qui Venetum scripsit, scripturam aliquam ab utroque fonte aeque alienam recepit, horum vero ut variam lectionem adscripsit. Cuius generis haec exempla sunt. Venetus Av. 109 pro ceterorum codicum τρόπου exhibet γένους γρ. τρόπου, Ran. 116 pro καὶ σύ γε, quod ceteri praebent, ἰέναι κάτω γρ. καὶ σύ γε, v. 118 ὅπη γρ. ὅπως, v. 309 προςέπτατο γρ. προςέμπεσε pro προςέπεσεν.

Dubitari igitur nequit, quin praeter duos illos tertius Veneti fons fuerit. Videntur vero adeo quattuor fuisse; Plut. 50 enim, ut iam supra vidimus, Ravennas exhibet βίῳ, deteriores codices χρόνῳ, Venetus ἔτει, idem vero adscriptum habet γρ. γένει καὶ χρόνῳ, ex quibus lectionibus aut ἔτει aut γένει necesse est ex quarto aliquo fonte deducta sit. Sed accedit aliud. Illae variae lectiones pleraeque quidem pessimae notae, nonnullae praeclarissimae sunt. Salutiferae enim iamdudum extiterunt his locis: Vesp. 675, 702, ubi Venetus scholiastam et Suidam adsentientes habet, Pac. 1317, 1144, ubi iterum Suidas eandem lectionem ἄφευε praebet, Ran. 118, in Bergkiana altera etiam Plut. 1013. Spretum vero adhuc est, quod Venetus Plut. 50 praebet, ἔτει. Sed memini Sauppium in seminarii Gottingensis lectionibus mihi probare, usitatissima corruptela correcta scribendum esse: ὡς σφόδρ' ἐστὶ σύμφορον τὸ μηδὲν

Digitized by Google

ἀσκεῖν ὑγιὲς ἐν τῷ νῦν ἔτι. Tam praeclaras lectiones ad eundem, quo perversas, fontem referendas esse mihi persuadere non possum, ita ut etiam magis mihi probetur, praeter Ravennatis et deteriorum codicum archetypos non unum sed duos Veneti fuisse fontes, unum infimi generis, alterum optimum et ex altiore et puriore fonte deductum ipso Ravennate. Si vero mirum tibi videtur, unum librarium quattuor codices inter se diversissimos usurpavisse, tibi sumere licet, fontes illos non una undique confluxisse, sed binos sese commiscuisse, his duobus compilatis demum codicibus tertium Venetum effectum esse. Cum autem de his rebus nihil omnino sciri possit, praestat fortasse, quod simplicissimum et si non ad persuadendum tamen ad percipiendum aptissimum esse videtur, ponere omnes quattuor fontes una in Venetum influxisse. Iam enim tu, qui patienter legisti, quae hucusque disseruimus, sollertiorem te praebebis ipso typotheta et me praeeunte hoc stemma tibi pinges. Ex puncto aliquo, quod *d* littera insignibis, deorsum duas divergentes lineas duces, ita ut laevam breviorem facias dextera. Ad laevam extremam *x* litteram, ad dexteram *„deteriores codices“* vocabula adpinges. Iam dexterae lineae duo puncta superius *c*, inferius *b* littera nota et ex utroque in sinistram partem singulas lineas duce. Superiorem lineam extremam „Rav.“, inferiorem „Ven.“ nota ornabis et ex illa media inde a puncto aliquo, cuius *a* littera signum erit, lineam duces ad „Ven.“ notam. Ad eandem singulas lineas duces a punctis *x* et *b* litteris insignitis et a novo aliquo extra harum, quas hucusque duximus, linearum fines ponendo et y littera notando.

Hoc stemmate in quo x littera ignotum illum optimum, y pravissimum codicem significatum esse ipse facile intelleges statim utamur. Eq. 163 Ravennas exhibet *τὰς στίχας ὁρᾷς τῶνδε τῶν λαῶν,* deteriores codices *ὁρᾷς γε τῶνδε τ. λ.*, unde conligendum est, iam in eo archetypo, quem c littera insignivimus, scriptum fuisse *ὁρᾷς τῶνδε*

τ. λ., in b codice lacunam γε particula ab hoc loco aliena expletam esse; quapropter Venetus veram lectionem ὁρᾷς τὰς τῶνδε τ. λ. non potest non hausisse ex x codice. Similiter factum est, ut ib. 484 Ravennas cum deterioribus codicibus in falsa lectione τὰς κοχώνας consentiat, unus Venetus veram praebeat τὰ κοχώνα [1]). Porro Vesp. 21 quod cum deterioribus codicibus Ravennas προςερεῖ, unus Venetus veram lectionem προερεῖ exhibet, hanc hausisse dicendus erit ex eodem x codice. Eundem in modum explicandae sunt relicuae bonae lectiones, quas Venetus in Vespis contra consentientes Ravennatem et deteriores codices tuetur; has dico: v. 334 τῇ θύρᾳ pro τὰς θύρας, v. 384 ἔσται τοιαῦτα pro τὰ τοιαῦτα, v. 386 κατακλαύσαντες pro κλαύσαντες, v. 472 ἔλθοιμεν pro ἔλθωμεν, v. 480 σοὐστὶν pro ποὐστὶν, v. 507 cum Suida τυραννικὰ pro τυραννίδα, v. 565 add. ἀνιῶν, v. 735 add. ἐστιν, v. 749 τί βοᾷς pro τί μοι βοᾷς, v. 806 om. γ', v. 1064 om. γε, v. 1155 παραθοῦ (scribe παράθου) pro κατάθου, v. 1193 καθυτάτην (scribe βαθυτάτην) pro βαρυτάτην, quibus ex eadem fabula fere totidem addere ipse poteris. Similia si quaerere volueris etiam in reliquis fabulis hic illic quamvis multo rariora x codicis vestigia invenies, quae nunc enarrare vix operae pretium est.

Deteximus quattuor unde Venetus haustus est fontes. Quaerentem vero quae ratio in ipso Veneto inter hos fontes intercedat et a quo fonte praeter ceteros ma-

---

1) Noli v. 711 huc trahere, ubi quam Venetus post διαβαλῶ insertam habet γε particula, cum summa vis non in διαβαλῶ sed in πλείονα insit, ab hoc loco aliena est. Hac de causa mihi non probaverunt homines doctissimi Bergkius (ed. I) κἀγὼ δέ σ' ἐγὼ καὶ διαβαλῶ γε πλείονα vel (ed. II) κἀγὼ δέ σ' ἕλκων διαβαλῶ γε πλείονα. Sauppius κἀγὼ δέ σέ γε καὶ διαβαλῶ γε πλείονα scribendum esse, multo vero etiam minus mihi Kockius persuasit, quod ipsi in mentem venit, κἀγὼ δέ σ' ἕλξω διαβαλῶ τε πλείονα Aristophanem scripsisse.

Digitized by Google

xime pendere videatur iubere possumus ad ea respicere, quae exposuimus, unde satis iam apparuit, *in Pace Avibus Ranis Pluto aequo quodam temperamento omnes fontes mixtos esse neque ullum praeter ceteros praevalere, contra in Equitibus deteriorum codicum, in Nubibus Ravennatis archetypum, in Vespis x codicem optinere.* Quae cum ita sint haec mea de his codicibus sententia est, *Veneti auctoritatem in Equitibus longe superari Ravennatis auctoritate, in Nubibus ei parem, in Pace Avibus Ranis Pluto supparem, in Vespis ea multo maiorem esse.*

Haec sunt quae enucleare potuimus ex variis codicum lectionibus; quibuscum compares, quaeso, quae ante hos decem annos Kockius scripsit (Mus. Rhen. IX. p. 512): „Quae ratio intercedat inter librum Ravennatem et Venetum, qui illius praestantiam haud raro aequare videtur, alio loco, si deo placebit, exponam. Quaestio enim est subdifficilis et obscura, ad quam is demum accurate respondere poterit, qui per omnes Aristophanis fabulas pari assiduitate et diligentia et similitudines et discrepantias scripturae pervestigaverit. Unum enim superiore anno „(Mus. Rhen. VIII p. 352)“ monui Venetum videri descriptum esse aut ex Ravennate ipso aut ex eo libro, ex quo etiam Ravennas originem acceperit, aliquot tamen locis tam insignem exhibere lectionis diversitatem, ut ea ex aliis quibusdam libris, non multo recentioribus Ravennate, forsitan etiam vetustioribus hausta esse videatur.“

Iam a codicibus ad poetam transeamus. Cui non minus consuluerimus, si nonnullos locos ab hominum doctorum, qui interdum Ravennatis vel Veneti variis lectionibus se decipi passi sunt, coniecturis vindicaverimus quam si alios nostro Marte illorum codicum ope emendaverimus. Errores vero, ne inutilia agamus, eos potissimum refutan-

Digitized by Google

dos nobis sumemus, qui vel multitudine et auctoritate eorum, qui eis constricti fuerunt, vel eo sese commendant, quod usus Aristophanis perscrutandi ansas praebent.

Ad alterum genus pertinet Kockii Eq. 177 quam putat emendatio. Legebatur hoc loco:

γίγνει γάρ, ὡς ὁ χρησμὸς οὑτοσὶ λέγει,
ἀνὴρ μέγιστος. ΑΛΛ. εἰπέ μοι καὶ πῶς ἐγὼ ἐτλ.

Ravennas in priore versu inter *γὰρ* et *ὡς* interpositum habet *ὄντως*; qua varia lectione arrepta Kockius (Mus. Rhen. IX p. 500) sic scribendum esse:

γίγνει γὰρ ὄντως, ὡς ὁ χρησμός σοι λέγει κτλ.

mihi quidem non persuasit. Nam quod homo doctissimus postulat, ut Demosthenes insiciarium in summum potestatis fastigium escensurum esse maiore vi asseveret, ut hi theologi magis et facilius nobis imponere sibi videntur, si digito monstrantes divina bibliorum sacrorum verba antestentur quam quotvis affirmativis particulis cumulatis, ita Demosthenes ad persuadendum aptius dicit *γίγνει γὰρ ὡς ὁ χρησμὸς οὑτοσὶ λέγει* quam cum Kockio *γίγνει γὰρ ὄντως ὡς ὁ χρησμός σοι λέγει κτλ.* Et *οὑτοσὶ* pronomen demonstrativum, cum Demosthenes ad insiciarium de hoc vaticinio nihildum dixerit, necessarium est. Huius igitur versus vulgata scriptura quin ad ipsum Aristophanem redeat auctorem, dubitari nequit. Sed quod in priorem versum non quadrat *ὄντως* vocabulum fortasse in altero suum locum inveniet. Quid enim, si scribendum esse dixero *ὄντως μέγιστος*? At *ἀνὴρ* vocabulum apud Aristophanem tam saepe quasi fulcrum adiectivo additum est, ut etiam hoc loco a poeta potius quam a librario adiectum esse non possit non videri. Sic infra v. 765 *βέλτιστος ἀνὴρ περὶ τὸν δῆμον*, v. 873 *κρίνω σ' ὅσων ἐγᾦδα περὶ τὸν δῆμον ἄνδρ' ἄριστον*, v. 1208 *ἀνὴρ ἀμείνων περὶ σὲ καὶ τὸν γαστέρα*, Plut. 209 *ὡς ἐὰν γένῃ ἀνὴρ πρόθυμος αὐτὸς εἰς τὸ*

πράγματα, al. [1]) Quorum exemplorum similitudine efficitur etiam Plut. 339 praeferendum esse, quod in codicibus legitur, ὡς ἐξαπίνης ἀνὴρ γεγένηται πλούσιος, Porsoni, quem editores fere secuti sunt, ἀνήρ. Itaque etiam ἀνὴρ μέγιστος verba satis tuta esse videntur a manu emendatrice. Non minus quae secuntur εἰπέ et πῶς ἐγὼ utpote prorsus necessaria. Contra superflua esse videntur quae interiacent μοι et καί. Fortasse igitur scribi potest ὄντως ἀνὴρ μέγιστος. Ἀλλ. εἰπὲ πῶς ἐγὼ κτλ.. Sed ne hoc quidem concedo. Cavendum enim est, ne tam tenaces simus propositi, ut tyranni cuiusdam potentissimi et crudelissimi (quot enim perdidit criticorum lusus!) instantis vultus nos non quatiat mente solida, usum loquendi dico, qui hoc loco vetat ne μοι pronomen eiciamus. Per omnes enim Aristophanis fabulas ubicunque εἰπέ vocabulum interrogationem vel ipsum excipit ut Pac. 210 τοῦ δ' εἵνεχ' ἡμᾶς ταῦτ' ἔδρασαν; εἰπέ μοι, vel ea excipitur ut Ach. 318 εἰπέ μοι τί τοῦτ' ἀπειλεῖ τοὔπος —; μοι pronomen additum est [2]). Quod casu factum esse non poteris dicere in quadraginta fere quae conlecta habeo exemplis neque cuiquam probabis, qui quidem noverit sermonis communis constantiam. Neque huius legis vis eo levatur, quod bis terni loci Eq. 109 εἴπ', ἀντιβολῶ, τί ἐστι; ib. 142 εἴπ', ἀντιβολῶ, τίς ἐστιν; ib. 1202 εἴπ', ἀντιβολῶ, πῶς ἐπενόησας ἁρπάσαι; et Nub. 900 εἰπὲ τί ποιῶν; Vesp. 293 πάνυ γ' ὦ παιδίον, ἀλλ' εἰπὲ τί βούλει με πρίασθαι καλόν; Pac. 118 ἔστι τι τῶνδ' ἐτύμως εἴπ' ὦ πάτερ εἴ τι φιλεῖς με excipiendi sunt; illi enim sese ipsi excusant, his patroni existunt anapaesti, ionici, hexameter dactylicus. Nam dici nequit, quantum distet trimetrorum sermo a metro-

1) Cf. Vesp. 923 κυνῶν ἁπάντων ἄνδρα μονοφαγίστατον.

2) Eq. 741 ubi vulgo εἰπέ νυν τί δρῶν; legebatur, rectissime Kockius ex Ravennatis lectione εἰπέ μοί νυν reposuit εἰπέ μοι τί δρῶν.

Digitized by Google

rum. Duo monere libet, quibus hoc discrimen inlustretur; unum, *τε — καὶ* particularum coniunctionis in trimetris iambicis admodum rarum esse usum, in ceteris metris creberrimum [1]), alterum in similitudinibus in trimetris nusquam *ὡς* pro *ὥσπερ* dictum vel *τις* adiectum esse, contra Vesp. 694 in tetrametro anapaestico legi *ἐσπουδάκατον κᾆθ' ὡς πρίονθ' ὁ μὲν ἕλκει ὁ δ' ἀντενέδωκεν*, ib. v. 1490 in anapaestico dimetro *πτήσσει Φρύνιχος ὥς τις ἀλέκτωρ*, ex quibus locis illum a Reisigio (Conicct. p. 313) *χὤσπερ* scribendo emendatum esse etiam ego olim opinatus sum, altero loco ipse *ὥσπερ* scribendum proposui, quorum tamen neutrum recte fieri *δεύτεραι φροντίδες* me edocuerunt. Quae cum ita sint, ne *μοι* quidem pronomine carere possumus; quo quae satis iam defenditur *καὶ* particula etiam eo sese commendat, quod ipsius cum interrogativo coniunctio mirantis et increduli quasi propria est cf. Ach. 86 *καὶ τίς εἶδε πώποτε βοῦς κριβανίτας; τῶν ἀλαζονευμάτων*, Eq. 128 *καὶ πῶς;* vid. Matth. Gr. gr. § 620 d. Non possum igitur quin *ὄντως* vocabulo, qua a Kockio iam donatum erat, civitatem abiudicem. —

Etiam largiorem disputandi materiam praebebit Eq. 676. Legebatur:

ἐγὼ δὲ τὰ κορίανν' ἐπριάμην ὑποδραμών,

in Ravennate vero cum *ὑ π ε κ δ ρ α μ ώ ν* legerent, primum R e i s i g i u s Hanovio:

ἐγὼ δὲ τὰ κορίανν' ἐπριάμην ὑ π ε ρ δραμών,

deinde F r i t z s c h i u s [2]) Kockio et Meinekio:

---

1) Ran. 1397 Aristophanem *ἀλλ' ἕτερον αὖ ζήτει τι τῶν βαρυστάθμων ὅ,τι σοι καθέλξει, καρτερόν τι καὶ μέγα* scripsisse suspicor pro *καρτερόν τ ε καὶ μέγα*. Nihil vero perversius esse potest quam quod Bergkius Ran. 513 pro *καὶ γὰρ αὐλητρίς γ έ σοι ἤδη 'νδον ἔσθ' ὡραιοτάτη κὠρχηστρίδες ἕτεραι δύ' ἢ τρεῖς* „fortasse" scribendum coniecit *αὐλητρίς τ έ σοι*, quia hoc casu factum est ut in Veneto legatur.

2) ad Ran. p. 213.

Digitized by Google

ἐγὼ δ' ἐπριάμην τὰ κορίανν' ὑπεκδραμών

scribendum esse probaverunt. Quas emendationes si inter se comparaveris discriminis, quod inter *ὑπεκδραμών* et *ὑπερδραμών* verba composita intercedit, nulla ratione habita, non poteris in Reisigii emendatione mutationis lenitatem non mirari, offendes vero in procceleusmatico, quo homo doctissimus alterum pedem effici voluit. Ac iure offendes [1]; neque enim Reisigius (Coniect. p. 53—86) data opera demonstrare potuit, in Comicorum graecorum trimetris procceleusmaticum in anapaesti locum succedere posse. Nam ex duodecim quae p. 86 praeter hoc tamquam certissima coegit exemplis unum Eupolidis ap. Mein. Com. II. p. 564 certissime emendavit Hanovius [2]: *καὶ μουσικὴ πρᾶγμ' ἐστὶ βαθύ τι κἄγκυλον* pro *καὶ καμπύλον*, alterum Eubuli ap. Mein. III p. 252 iam Canterus rectissime scripserat: *στεφάνους ἴσως βούλεσθε· πότερ' ἑρπυλλίνους* pro *πότερον*, Aristophanis vero Ach. 78 cum Morellio Bergkio Meinekio scribendum esse puto: *τοὺς πλεῖστα δυναμένους φαγεῖν τε καὶ πιεῖν* pro *καταφαγεῖν*, quia quod Elmsleius voluit *δυνατοὺς* a sermonis simplicitate longius recedere videtur, ib. v. 437 cum Bentleio Dindorfio Bergkio Meinekio: *Εὐριπίδη 'πειδήπερ ἐχαρίσω ταδί* pro *ἐχαρίσω μοι*, Ran. 76 cum Bentleio Hanovio Dindorfio Bergkio Meinekio Kockio *εἶτ' οὐ Σοφοκλέα πρότερον ὄντ' Εὐριπίδου* pro *οὐχί*, Lys. 982 sive cum Dindorfio *σὺ δ' εἶ πότερον* sive cum Bergkio *τίς δ' εἶ σύ; πότερ'* sive cum Meinekio *σὺ δὲ τίς; πότερον* scribere males, non dubitabis Reisigii *σὺ δ' εἶ τί; πότερον ἄνθρωπος ἢ κονίσαλος* abicere, cui homini doctissimo non verendum est ne iniuriam inferas, si Thesm. 1203 quem ultro intulit *τὸ* articulo in exilium misso cum editoribus scripseris *σὺ*

---

1) cf. de hac quaestione Enger. praef. Lysistr. p. XV sqq.

2) Exerc. crit. in com. gr. p. 160.

Digitized by Google

μὲν οὖν ἀπότρεχε, παιδάριον, τουτὶ λαβών. Restant igitur hi quinque loci:

Plat. ap. Mein. Com. II p. 682 οὗτος τίς εἶ; λέγε ταχύ· τί σιγᾷς; οὐκ ἐρεῖς,

Aristoph. Vesp. 967 ὦ δαιμόνι' ἐλέει τοὺς ταλαιπωρουμένους

id. ib. 1169 ὡδὶ προβὰς τρυφερόν τι διασαλακώνισον

id. Plut. 1011 νηττάριον ἂν καὶ φάττιον ὑπεκορίζετο

Nicostrat. ap. Mein. Com. III. p. 284 λευκός· τὸ γὰρ πάχος ὑπερέκυπτε τοῦ κανοῦ.

Si ex septem quos iam correctos adscripsimus Thesmophoriazusarum, ex his vero locis Vesparum alterum exceperis, hos ab illis eo differre intelleges, quod thesin eius pedis, qui proceleusmatico effici videtur, uno vocabulo comprehensam habent, cum in illis ab altera theseos syllaba novum ordiatur vocabulum. Atque hoc paullo plus molestiae habere videtur illo, quia proniores sumus ad arsin a novo vocabulo quam ab ultima proximi incipiendam. Hac de causa — quamquam nihil statuo — fortasse versus Platonis Nicostrati Aristophanis Vesparum prior et Pluti defendi possunt, in multo etiam graviorem vero reprehensionem alter Vesparum versus et quem quidem Reisigius voluit Ep. 676 incurrunt.

Neutrum quamvis in hoc omni genere nobiscum consentiens emendandum esse Hanovius sibi persuasit, falsa quadam opinione captus, cuius primus auctor Seidlerus fuit. Is enim in excursu „de dactylo et tribracho in quinta senarii iambici pede“, quem dissertationi „de versibus dochmiacis tragicorum graecorum“ adiecit, „scenicos poetas tribachum dactylumque in quinta senarii sede ita praesertim tolerabilem offensionisque suae expertem iudicasse, si cum ipsa quinti pedis arsi soluta novum vocabulum inciperet“ docuit. Cui legi qui repugnant loci cum plerique ita comparati sint, „ut in quinti pedis arsi

vel vocales habeant *ια* sive *ιο* vel consonam *ϱ*", homo doctissimus suspicatur, „harum litterarum pronuntiationem habuisse aliquid, unde communis regulae violatio commode veniam inveniret", quod quale fuerit non exponit. At iusto levius rationes subduxit. Primum enim comicorum locos non debebat in censum vocare; deinde si apud tragicos septuaginta exempla extant solutae quintae trimetri arseos, atque ex his sexaginta sunt, ubi ab hac arsi novum vocabulum exorditur, indene consequitur, hoc ex lege quam tragici sibi scripserint ita factum, decem qui restant versus exceptiones esse? Et qualis haec lex fuerit! Si licebat ante ultimum pedem vocabulum conlocare, quod vel iambi vel spondei vel cretici mensuram exaequaret, cur non item, quod tribachi vel dactyli vel paeonis primi? Quid, ut exemplo utar, a ratione reprehendi potest in Aeschyli Eum. 783 *ἀλλ' ἐκ Διὸς γὰρ λαμπρὰ μαρτύρια παρῆν*? Cum igitur haec lex nec per se probabilis sit neque inter numerum eorum locorum, ubi observata est, atque eorum, qui ei repugnant, iusta intercedat ratio, tota illa Seidleri de *ια, ιο, ερ, ορ* litterarum pronuntiatione sententia omni fundamento caret. Nihilominus in hac periculosa via securus progressus est Eduardus Wunder[1]. Cum enim Seidleri legem a quinta etiam in ceteras trimetri sedes transtulisset, eique nonnullos locos repugnare videret, non solum ad eandem *ιον, ιος, ια* litterarum miram pronuntiationem confugit et *πατέρα* bisyllabum, *ἀμφότερα* trisyllabum esse voluit, verum etiam „pronominis *τίς* formas *τίνα* et *τίνι* sic fuisse pronuntiatas, ut unius fere syllabae instar essent" nobis persuadere conatus est. Vellem homines doctissimos aperuisse, quo alio modo *μαρτύρια* vel *ἀμφότερα* a poetis in versum recipi potuissent nisi ita ut ab una arsi ad alteram pertinerent. Atque haec erat qua falsa opinione captum fuisse dixi

1) Advers. in Soph. Philoct. p. 23 sq.

Digitized by Google

Hanovium, qui non dubitavit, quin *κορίανν'* pro bisyllabo et *διασαλακώνισον* pro quinquesyllabo haberi possent, itaque Eq. 676 *ἐγὼ δὲ τὰ κορίανν' ἐπριάμην ὑπερδραμών* et Vesp. 1169 *ὡδὶ προβὰς τρυφερόν τι διασαλακώνισον* optimi generis versus essent.

Sed iure editores hos homines doctos ipsis imponere non passi sunt. Ac Vesparum loco iam Dindorfius vidit *διασαικώνισον* scribi posse, Equitum vero versu dubitabimus, utrum vulgatam teneamus an Ravennatis vestigia secuti cum Fritzschio scribamus *ἐγὼ δ' ἐπριάμην τὰ κορίανν' ὑπεκδραμών*. Quaeritur igitur, quid primum Reisigium commoverit, ut vulgatam relinqueret. Verba hominis doctissimi p. 59 haec sunt: „quod in vulgatis exemplaribus reperitur, *ὑποδραμών*, pedibus in hunc modum divisis:

ἐγὼ δὲ τὰ κο|ρίανν' ἐπριά|μην ὑποδραμών

eo ita numeri debilitantur, ut etiam fracti quiddam et incompositi habere videantur: et talem omnino versum Aristophanem unquam vel etiam alium quemcunque comicum, qui ad Aristophanis nitorem accederet, nego fecisse.“ Idem p. 57 Ach. 78 lectione codicis B *τοὺς πλεῖστα δυνα|μένους καταφαγεῖν καὶ πιεῖν* numeros effici dixerat „indignos Aristophanis palaestra.“ Ac re vera neminem tam surdis esse puto auribus, quin his numeris offendatur. Ego quidem non potui satis mirari, Bergkium Fritzschii emendationem, qua pravissimum versum subito in elegantissimum commutatum videbam, non recepisse. At etiam magis miratus sum, Av. 1543 omnes editores solius Veneti lectionem *πάντ' ἔχεις* tanti fecisse, ut hunc inelegantissimum versum:

ἥν γ' ἢν σὺ παρ' ἐκείνου παραλάβῃς, πάντ' ἔχεις

recipere mallent quam *σὺ* pronomine expulso, ceterorum vero codicum *ἅπαντ'* servato versum Aristophani reddere elegantissimum:

ἥν γ' ἢν παρ' ἐκείνου παραλάβῃς, ἅπαντ' ἔχεις.

Digitized by Google

Ille versus vero cum eis, qui Reisigio tantopere displicuerunt, id commune habet quod versus post tertiam arsin incisi reliqua pars ex paeone quarto et, qui hunc excipit, cretico consistit. Tales igitur versus num Aristophanes admiserit, diligentius quaerendum esse videtur.

Ac duo huius generis, quae quidem apud Meinekium extant, exempla utique emendanda sunt Vesp. 1223 ἄληθες; ὡς οὐδ' εἰ Διακρίων δέξεται et Ran. 57 ἀλλ' ἀνδρός; — ἀππαπαῖ. — ξυνεγένου Κλεισθένει.

Priore loco Ravennas et Venetus consentientes tradunt:

ἄληθες; ὡς οὐδείς γε Διακρίων δεδέξεται.

Hunc versum levi ultimi verbi mendo correcto:

ἄληθες; ὡς οὐδείς γε Διακρίων δέξεται

nondum persanatum esse ex eis, quae supra de proceleusmatico exposita sunt, apparet. Sed ne γε quidem sublato ea ratione hunc versum emendaveris, quae nihil dubitationis habeat (unde enim γε irrepsisse dices?) nec omnem difficultatem removeris. Quid enim? nonne exspectas Philocleonem dicturum fuisse: ἄληθες; ὡς οὐδείς γε Διακρίων δέξομαι? hoc enim quippe quod primarium sit, si quid, addendum erat. Iam si tecum reputaveris, si legeretur:

ἄληθες; ὡς οὐδείς γε Διακρίων υ—

et versum optimum fore nec quicquam desideratum iri, imo responsionem tam plenam quam strictam exstituram esse, δέξεται vero verbum et versum destruere et per se molestum esse, si deinde animadverteris, quam facile hoc verbum orationis vel explicandae vel explendae causa a male sedula manu addi potuerit, non poteris quin mihi concedas, rectissime et verissime Dobraeum δεδέξεται ut glossam explosisse. Nec quicquam potest esse certius, quam huius omnis loci hanc esse rationem, ut Bdelycleo filius, qui antecedunt, versibus, qui nobilissimi viri in con-

Digitized by Google

vivio praesint, Philocleoni patri exponat, eumque ut coram eis bene cantet his verbis admoneat:

τούτοις ξυνὼν τὰ σκόλι' ὅπως δέξει καλῶς,

is vero hanc admonitionem aegre ferat et omnes Diacrios in cantando se superaturum esse glorietur. Illi enim irae indicandae optime *ἄληθες* vocabulum inservit vid. Kock. ad Nub. 841 et ad Av. 174. *Γε* vero particula quam servandam esse iudicavimus prorsus ex more addita est cf. Plut. 901 *σὺ φιλόπολις καὶ χρηστός; — ὡς οὐδείς γ' ἀνήρ*. Non dubito igitur, quin ab omni parte tutum sit quod posuimus huius versus membrum: *ἄληθες, ὡς οὐδείς γε Διακρίων* ⏑ —, cui si probabiliter adiecerimus iambicum aliquod vocabulum, omne, opinor, punctum tulerimus.

Ad versum qui sequitur *ἐγὼ εἴσομαι· καὶ δὴ γὰρ εἴμ' ἐγὼ Κλέων* Richterus haec adnotavit: „Libet synizesis exempla non ita rara apud Arist. sint, scripserim tamen *τάχ' εἴσομαι* pro *ἐγὼ εἴσ.*" Ni fallor, homo doctissimus sensum quendam veri rectissime hoc loco secutus est, sed acrius instandum erat. Negandum erat ullo alio loco apud Aristophanem — *ω* vocalem cum *εἰ* — diphthongo ita concurrere, ut illa vel cum hac coalesceret vel corriperetur. Ne apud tragicos quidem talis quam dicit synizesis invenitur nisi Soph. Phil. 585 *ἐγώ εἰμ' Ἀτρείδαις δυσμενής· οὗτος δέ μοι,* qui locus emendandus est. Quid enim? num tu putas Sophoclem duobus deinceps versibus *Ἀτρείδας* ipso nomine appellaturum fuisse, cum priore versu pronomine uti liceret? Ego quidem non dubito quin v. 585 *Ἀτρείδαις* glossa sit et Sophocles scripserit:

ἐγώ σφιν εἰμὶ δυσμενής· οὗτος δέ μοι
φίλος μέγιστος, οὕνεκ' Ἀτρείδας στυγεῖ.

Itaque Richterus non debebat dubitare, quin Vesparum ille versus corruptus esset. Sed bene excogitatum est, quod reponendum duxit *τάχ' εἴσομαι*. Hoc enim quam maxime requiritur, ut Bdelycleo patri glorioso re-

Digitized by Google

spondeat, eum statim in iudicium vocatum iri. Nec quicquam huic coniecturae obicere potes nisi quod iusto violentior sit. Quid vero, si quod Richtero delendum visum est ἐγὼ pronomen ex hoc quidem versu expellendum esse concessero, eodem vero eum, qui proxime antecedit, explendum et sic scribendum esse dixero:

τούτοις ξυνὼν τὰ σκόλι' ὅπως δέξει καλῶς.
ΦΙΛ. ἀληθες; ὡς οὐδείς γε Διακρίων ἐγώ.
ΒΔ. τάχ' εἴσομαι· καὶ δὴ γάρ εἴμ' ἐγὼ Κλέων.

Emendatum esse confido hunc locum, quem quibus coniecturis homines docti vexaverunt, eas enarrare me supersedere posse putavi, simulque a metrica illa difficultate liberatum.

Brevius disputare licet de Ran. 57; omnis enim huius versus deformitas non Aristophani sed Meinekio vitio danda est, qui ante *Κλεισθένει* qui traditur *τῷ* articulum sine iusta causa eiecit. Imo articulus paene necessarius est, quia Clisthenes, cuius Hercules hic mentionem inicit, idem est atque is, cum quo Dionysum, cum *ἐπεβάτευον Κλεισθένει* dixisset, idem Hercules v. 49 suspicatus erat rem habuisse, hoc ipsum vero, se ad id respicere, quod antea Dionysus prodiderat, non poterat Hercules graece simplicius quam articulo *Κλεισθένει* nomini praeposito significare. Quod autem nunc *ἀπαπαῖ* pro *ἀππαπαῖ* scribendum est atque hac interiectione Vesp. 309 maesti senes utuntur, cum hoc loco Dionysus non, quod Kockius voluit, neget sed aiat, haec res ne tibi scrupulum iniciat, harum interiectionum significationis admodum fluctuantis exemplum obiter adferam.

Scholiasta Venetus ad Pac. 180 haec adnotat: *διπλῆ καὶ εἴσθεσις εἰς ἰάμβους ρκϛ', ὧν τὸ τελευταῖον „καὶ νησιώτας· δεῦρ' ἴτ' ὦ πάντες λεώ." ἐπ' ἐνίοις δὲ ἀντιγράφοις μετὰ στίχους να' ἐστὶ κωλάριον τόδε „τί φησι;" καὶ μετ' ἄλλους λη' τόδε „ἰὴ ἰή."* Parum recte Duebnerus eodem quo Dindorfius constrictus errore verbis *μετ' ἄλλους λη'*

Digitized by Google

uncis inclusum addidit v. 268. Hoc scholium enim ad v. 173, unde trimetri iambici exordiuntur, pertinere ut inde concludi poterat, quod scholiasta Venetus ad v. 154 anapaesticum tantum systema, Aldinae vero scholiasta etiam septem qui secuntur iambicos trimetros descripserat, ita luculentissime inde apparet, quod si numero 172 addis numerum ρκς′ numerum 298 efficis i. e. eius versus numerum, qui ultimus est ex his iambicis, *καὶ νησιῶται· δεῦρ' ἴτ' ὦ πάντες λεῴ*. Ex his quae exposui scholiastam Venetum si interpretatus eris, intelleges eum testari, antiquo aliquo tempore in codicibus quibusdam post v. 223 exstitisse *κωλάριον τόδε „τί φησι"*, post v. 261 *τόδε „ἰὴ ἰή."* Iam quod priore loco sese invenisse tradit, dummodo *φησι* in *φης* mutemus, optime quadrat in Aristophanis verba. Similiter enim extra versum *τί φῄς;* interrogationi praemissum est Nub. 235 *τί φῄς; ἡ φροντὶς ἕλκει τὴν ἰκμάδ' εἰς τὰ κάρδαμα;* et Eq. 1346 *τί φῄς; ταυτί μ' ἔδρων, ἐγὼ δὲ τοῦτ' οὐκ ᾐσθόμην;* Cum *ποῖος* vero coniunctum legitur *τί λέγεις σύ;* vel *τί σὺ λέγεις;* Vesp. 1378 *τί λέγεις σύ; ποῖος ὄζος;* et Av. 1233 *τί σὺ λέγεις; ποίοις θεοῖς; ΙΡ. ποίοισιν; ἡμῖν τοῖς ἐν οὐρανῷ θεοῖς.* Cum igitur *τί φῄς; εἰς ποῖον;* minime ab Aristophanis dicendi usu abhorreat, idem vero tam exquisite dictum sit, ut vix videri possit ab aliena manu additum esse, non dubito quin ex ignotis illis codicibus *τί φῄς;* recipiendum sit. Eo minus dubitari potest, quin etiam quod de *ἰὴ ἰή* scholiasta tradidit ad bonum fontem redeat. Ac postquam Polemus Cydoemum iussit pistillum ab Atheniensibus petere, terrore commotus Trygaeus rectissime exclamare videtur *ἰὴ ἰή*. Quae vero hoc loco metuentis simul et dolentis, eadem interiectio v. 195 cavillantis, v. 455 adeo exultantis est.

Ut igitur ad propositum redeamus, Ran. 57 sine ulla dubitatione mecum scribes:

ἀλλ' ἀνδρός; — ἀ π α π α ῖ. — ξυνεγένου τῷ Κλεισθένει.

His duobus erat quo tempore aliud exemplum adici

posse opinabar, Ran. 83, qui versus apud Meinekium sic scriptus est:

Ἀγάθων δέ ποῦ 'σθ'; — ὅπου 'στ'; ἀπολιπών μ' οἴχεται,

in codicibus vero sic;

Ἀγάθων δὲ ποῦ 'στιν; — ἀπολιπών μ' οἴχεται.

Nam spes erat fore ut ante οἴχεται una syllaba addita optima versus species restitueretur. Sed quod ex Suida s. v. Ἀγάθων Dindorfius Kockius Bergkius receperunt ἀπολιπών μ' ἀποίχεται, parum Aristophaneum esse nemo negabit, qui quidem sciat, Vesp. 1261, quo solo loco legebatur, recte Bergkium scripsisse ὥστ' ἀφείς σ' ἀπέρχεται. Contra ἀπολιπών μ' οἴχεται rectissime dictum est; nec facile monosyllabum, quod quamvis superfluum sine detrimento interponi possit, invenies. Hac de causa nunc mihi persuasum est, hanc versus partem intactam relinquendam esse. Priori vero parti Ἀγάθων δὲ ποῦ 'στιν; augendae et Meinekius et Cobetus [1]) ita consuluerunt, ut dubius haereas, utrum quod Meinekius voluit, praeferas an quod Cobeto placuit:

Ἀγάθων δέ ποῦ πότ' ἐστ'; — ἀπολιπών μ' οἴχεται.

Quamquam utraque emendatio corrueret, si vere Reisigius [2]) dixisset, in fine enuntiatorum interrogativorum Aristophanem noluisse ἐστὶν copulae ultimam elidi. Fatendum enim est, cum plus quinquaginta versibus haec lex observata sit quinque tantum ei repugnare, hos dico:

Ach. 178 τί δ' ἔστ'; — ἐγὼ μὲν δεῦρό σοι σπονδὰς φέρων

Nub. 214 ἀλλ' ἡ Λακεδαίμων ποῦ 'σθ'; — ὅπου 'στιν; αὑτηί.

Pac. 187 πατὴρ δέ σοι τίς ἐστ'; — ἐμοί; μιαρώτατος.

Av. 90 μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε· ποῦ γάρ ἐστ'; — ἀπέπτατο.

---

1) Mnem. II. p. 213.

2) Diar. Jen. a. 1817. nr. 223.

Digitized by Google

Ran. 1220 Εὐριπίδη — τί ἔσθ'; — ὑφέσθαι μοι δοκεῖ [1]).

Sic enim Meinekius hos locos scripsit. At clamas, cum codicibus in hac quaestione diiudicanda nihil tribuendum sit, eodem iure ubique ἔστιν vel 'στιν quo ἔστ' et 'σθ' scribi posse. Sed videas, quaeso, ne si hoc volueris etiam maioribus angustiis premaris. Effecturus enim es, ut singulae theses in duas partes ita dissecentur, ut una ad unius, altera ad alterius personae verba pertineat; quod non video quibus aliis exemplis tueri possis quam his:

Ach. 800 αὐτὸς δ' ἐρώτη. — χοῖρε χοῖρε. — κοΐ κοΐ.
Pac. 195 ἴθι νυν κάλεσόν μοι τὸν Δί'. — ἰὴ ἰὴ ἰή.
Ach. 912 φαίνω πολέμια ταῦτα. — τί δαὶ κακὸν παθών —
Nub. 1192 ἵνα δὴ τί τὴν ἕνην προςέθηκεν. — ἵν' ὦ μέλε —

Ex his vero exemplis tertium et quartum emendata sunt in editione Meinekiana, ubi rectissime priore loco τί δὲ, altero προςέθηχ' legitur (cf. Vesp. 793 ὁ δὲ τί πρὸς ταῦτ' εἶφ'; — ὅ, τι, ubi non vereor, ne cum Reisigio scribas εἰπέ, τί;); reliqua duo autem nihil valent quia interiectionum singularis ratio est. Multo vero etiam minus in auxilium vocare poteris, quod Nub. 664 in Hermanniana Kockiana Meinekiana legitur:

πῶς δή; φέρ'. — ὅπως; ἀλεκτρυὼν κἀλεκτρυών.

Nam non solum haec scriptura soli Hermanni ingenio debetur, verum etiam non magis Aristophanea esse videtur quam codicum πῶς δή; φέρε. — πῶς; ἀλεκτρυὼν κἀλεκτρυών. Ego certe nusquam in his undecim fabulis φέρε vocabulum interrogationi postpositum inveni; qua de causa ego Aristophanem scripsisse suspicor:

---

1) Consulto omisi Pac. 41 τοῦ γάρ ἐστ'; — οὐκ ἔσθ' ὅπως, quia hunc versum sanum esse nondum mihi persuasum est, atque Ran. 1077 et Thesm. 498, non quod Reisigius eos emendaverit, sed quia hi fortasse rhetoricam interrogationis speciem excusare possunt.

Digitized by Google

πῶς δή; φέρε πῶς; — ἀλεκτρυὼν κἀλεκτρυών.

Cum igitur qui quinque illis locis *ἐστιν* vel *'στιν* scripserunt, omni exemplorum ope destituti sint [1]), nos vero, qui *ἐστ'* et *'σθ'* scribendum ducimus, eos locos in partes vocare possimus, ubi aliorum vocabulorum ultimae syllabae in fine interrogativorum enuntiatorum elisae sunt, ut Plut. 132 *τίς οὖν ὁ παρέχων ἐστὶν αὐτῷ τοῦθ'; — ὁδί,* concedendum est, Reisigium non detexisse, quam legem Aristophanes sibi ipse scripserit, sed invito imposuisse. Ne vero mireris, non plures esse locos, ubi *ἐστὶν* copulae ultima elisa sit, id ipsum reputa etiam in aliis vocabulis per omnes Aristophanis fabulas ad summum vicies factum esse.

---

1) Noli desiderare Vesp. 1369 *τῶν ξυμποτῶν κλέψαντα; — ποίαν αὐλητρίδα;* quem versum corruptum esse non tam huius elegantiae legis violatio arguit quam *ποίαν* pronominis interrogativi prioris syllabae correptio, quae ex quo Aesch. Suppl. 911 pro *ἐκ ποίου φρονήματος* legitur *ἐκ τίνος φρ.* omni exemplorum similitudine destituta est. Quomodo emendandus sit hic versus, dubitari potest; sed quin et quod Florens Christianus (*πῶς; αὐλητρίδα;*) et quod Meinekius scribendum proposuit (*τὴν αὐλητρίδα;*), ab Aristophanis consuetudine abhorreat, non poterit dubitari. Mihi videtur inde proficiscendum esse, quod in hoc versu nihil est, quod reprehendi possit, abici vero salva sententia unum potest *αὐλητρίδα* verbum, quod idem facile ex proximis repetitum vel ad interpretandum adscriptum esse posse quivis concedet. Iam enim sine temeritatis vitio hoc vocabulo expulso hanc versus partem ut prorsus firmam ac tutam statuere:

τῶν ξυμποτῶν κλέψαντα; — Ποίαν — υ —

et relicuam partem quolibet cretico vel dactylico vocabulo explere possumus. Atque ego quidem suspicor adlocutionem interiisse quales hae sunt: *ὤλεθρε, ᾦζυρέ, ὦ φθόρε, ὦ μέλε, ὦ τάλαν,* ita ut e. gr. totus versus scribendus sit:

τῶν ζυμποτῶν κλέψαντα; — ποίαν, ὤλεθρε;

cf. *τί δ'; οὐχὶ πειθαρχεῖν με τοῖς νόμοισι δεῖ; — ποίοισιν, ὦ δύστηνε; — τοῖς δεδογμένοις.*

Nullus igitur dubito, quin Aristophanes vel quod Cobetus vel quod Meinekius coniecit, re vera scripserit. Itaque iam deprehendimus unum sat certum eius versuum generis exemplum, quod Reisigii et nostras aures tantopere offendit. Sed etiam certiora haec accedunt:

Ach. 538 *οὐκ ἠθέλομεν δ' ἡμεῖς δ ε ο μ έ ν ω ν π ο λ- λ ά κ ι ς*

ib. 1022 *τί δ' ἔπαθες; – ἐπετρίβην ἀ π ο λ έ σ α ς τ ὼ β ό ε*

Eq. 113 *φέρε νυν ἐγὼ 'μαυτῷ π ρ ο ς α γ ά γ ω τ ὸ ν χ ό α*

ib. 1374 *ποῦ δῆτα Κλεισθένης ἀ γ ο ρ ά σ ε ι κ α ὶ Σ τ ρ ά τ ω ν*

Pac. 439 *μὰ Δί' ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ δ ι α γ α γ ε ῖ ν τ ὸ ν β ί ο ν*

Av. 1290 *ὠρνιθομάνουν δ' οὕτω π ε ρ ι φ α ν ῶ ς ὥ σ τ ε κ α ὶ*

ib. 1401 *χαρίεντά γ' ὦ πρεσβῦτ' ἐ σ ο φ ί σ ω κ α ὶ σ ο φ ά*

ib. 1406 *Λεωτροφίδῃ χορὸν π ε τ ο μ έ ν ω ν ὀ ρ ν έ ω ν*

Eccl. 543 *οὔκουν λαβεῖν γ' αὐτὰς ἐ δ υ ν ά μ η ν ο ὐ- δ α μ ο ῦ*

Plut. 664 *ἦσαν δέ τινες χἄλλοι δ ε ό μ ε ν ο ι τ ο ῦ θ ε ο ῦ* [1])

ib. 720 *καὶ σχῖνον εἶτ' ὄξει δ ι έ μ ε ν ο ς σ φ η τ τ ί ῳ.*

Haec duodecim exempla docent, ab Aristophanis certe metrica arte non iam posse improbari, quos emendandos esse supra nobis persuasum erat, Equitum illum, unde exorsi sumus et Avium versum. Atque hoc quidem loco cum sola aurium offensione commoti *σύ* expellendum esse censuerimus, has vero pro Aristophane nimis subtiles fuisse intellectum sit [2]), restituendum erit quod vulgo legebatur:

---

1) Hunc versum Carioni continuandum esse existimo.

2) Omnino experientia iterum atque iterum me docuit, Aristophanem in versibus pangendis non eam diligentiam posuisse quam suspiceris, nobisque cavendum esse, ne quod auribus nostris displi-

Digitized by Google

ἣν γ' ἢν σὺ παρ' ἐκείνου παραλάβῃς, πάντ' ἔχεις

idque eo magis faciendum erit, quod πάντ' ἔχειν fere formula fuisse neque unquam pro πάντ' ἔχεις dictum esse videtur ἅπαντ' ἔχεις cf. Kock. ad. Av. 1352. 1460. In Equitibus vero si etiam nunc, ad quam sero redimus, Fritzschii coniecturam tueri volueris, demonstrandum erit, ὑποδραμών ferri non posse vel certe ὑπεκδραμών vel quod Reisigius maluit ὑπερδραμών longe praestare. Nam ei rei soli, quod Ravennas quamvis optimus codex ὑπεκδραμών exhibet, non ita multum tribuendum esse inde intellegitur, quod v. 742 Parisini codices A et C et ipsi aperte corrupti pro ὑποδραμών praebent ὑπεκδραμών. Sed neque in Reisigii neque in Fritzschii lectione nihil est, in quo offendamus. In ὑπεκδραμών enim aegre desideratur obiectum quale ἅπαντας, ὑπερδραμών vero evitandi notionem continet quae huc minime quadrat. Contra optime dictum est τὰ κορίανν' ἐπριάμην ὑποδραμών. Ὑποτρέχειν enim in vulgus notum est de eo dici, qui alius benevolentiam officiis captet. Atqui insiciarius in eo erat, ut praeclaro dono senatores sibi conciliaret. Quid igitur obstat, quominus narret ἐγὼ δὲ τὰ κορίανν' ἐπριάμην ὑποδραμών ἅπαντα

---

ceat et apud ipsum poetam bis terve tantum recurrat, ab eo alienum atque hos locos emendandos esse censeamus. Quod cum latius pateat uno exemplo probare libet.

G. Hermannus ad Nub. 816 (817 Mein.) οὐκ εὖ φρονεῖς μὰ τὸν Δία τὸν Ὀλύμπιον observavit Δία non inveniri sic positum, ut ultima in ictu sit nisi Lys. 24 καὶ νὴ Δία παχύ, quem tamen versum de vitio suspectum habet. Neque iniuria hunc versum ut spurium seclusisse videtur Meinekius. Sed Hermannus recte fecit, quod in Nubibus nihil mutavit, cum Meinekius et qui eum secutus est Kockius scripserint: μὰ τὸν Δί' οὐ τὸν Ὀλύμπιον, quam scripturam quomodo eis quae ad v. 1066 adtulit, exemplis defendat Kockius ipse viderit. Οὐ μὰ τὸν Δί' οὐκ εὖ φρονεῖς graece dici potest, οὐ μα τὸν Δί' οὐ τὸν Ὀλύμπιον quamvis probatum Meinekio tamen soloecum est.

Digitized by Google

κτλ.?[1]) Res vero simplicissima haec est. Insiciarius postquam cum senatoribus (qui enim cupidissimorum gressus superare potuerit?) in forum venit, sed dum hi in pisciculos irruunt condimenta omnia coemit; atque haec deinde senatoribus liberalissime donat.

Aliis locis Venetus hominibus doctissimis fraudi fuit. Vesp. 247 cum omnes praeter Venetum codices *λαθών τις* exhibeant, is vero *λίθος τις*, Hermannus Bergkius Richterus Meinekius scripserunt:

μή που λίθος τις ἐμποδὼν ἡμᾶς κακόν τι δράσῃ.

Ac fateor me ipsum primum hac sola de causa in hac scriptura offendisse, quod me mirum habebat, veram lectionem *λίθος* in ceteris codicibus in *λαθών* depravatam esse. Mox vero ipsa scriptura displicere coepit, quia *ἐμποδών* participium flagitare videbatur, quo cum subiecto coniungeretur. Iam cum *μή που* et *ἐμποδὼν ἡμᾶς κακόν τι δράσῃ* verba prorsus firma et ab omni parte tuta essent, nihil relicuum erat nisi ut *λίθος τις* mutaretur. Tunc demum intellexi, ceterorum codicum scripturam *λαθών τις* recipiendam, Veneti *λίθος τις* glossam esse. Quid enim? num si senex dicebat *μήπου λαθών τις ἐμποδὼν ἡμᾶς κακόν τι δράσῃ*, haec verba aliter intellegi poterant quam de lapide in ipsa via latenti? scilicet latro non *λανθάνει ἐμποδών* sed in insidiis latet. Senem vero ludere etiam in vulgata lectione intellegitur; nam rerum natura conversa lapidem dicit se offensurum esse, cum, si quis, ipse in lapide offensurus sit. Quidni igitur ambiguitatem expleat et tamquam de homine de lapide dicat *λαθών τις?* Itaque Veneti *λίθος* verum quidem interpre-

---

1) Noli offendere in *κἀχαριζόμην* quod sequitur. v. 679 enim Ioannes Iacobus Oeri Helvetius, ex amicis meis ut ipse vult *παρακοπώτατος*, nihilominus vero de Aristophane optime meriturus, spurium esse hoc anno dissertatione quam de responsionis apud Aristophanem ratione et generibus conscripturus est, docebit.

Digitized by Google

tamentum sed tamen interpretamentum esse et ioci bonam partem destruere iudicandum est.

Ib. v. 259 G. Hermannus cum legisset Venetum pro *βόρβορος* exhibere *βάρβαρος* Bergkio et Meinekio facile probavit scribendum esse:

ἀλλ' οὑτοσί μοι μάρμαρος φαίνεται πατοῦντι,

Richtero non item, quem tamen non satis sibi parem habuit adversarium. Videamus quid de hac re iudicandum sit. Ac primum quidem Hermannus [1]) haec dicit: „Legebatur *βόρβορος*. At quomodo hic senex altero ut lutum evitaret monito *ἀλλὰ* dicere potest? quomodo, quod gravius est, si et ipse se in luto incedere sentit, non pluisse potius quam intra quartum diem futuram esse pluviam dicere? Immo durum sibi atque arefactum solum videri dicat necesse est.“ Quod homo doctissimus primum de *ἀλλὰ* dicit, cum ea ratione cohaeret, qua hos versus omnes inter chori senes distribuit, quam rationem omnes editores iure improbaverunt. Ac facile intellegitur, quid haec particula in codicum sriptura velit; ut enim saepe nihil significat nisi transitum fieri ex alia re in aliam, ita hoc loco chorum sese a puero ad se ipsum convertere et quasi novam sententiarum seriem incipere indicat. Similiter Plut. 61 Chremylus postquam servum reprehendit, ad Plutum conversus pergit: *ἀλλ' εἴ τι χαίρεις ἀνδρὸς εὐόρκου τρόποις ἐμοὶ φράσον κτλ.* Quod vero Hermannus altero loco dixit, mirum esse senem inde, quod se in luto incedere sentiret, concludere intra quartum diem futuram esse pluviam nec potius pluisse, hoc sine dubio vere dictum est neque a Richtero impugnari debebat, qui haec satis mira adnotavit: „Senes ubi caenum vident a se calcatum, meminisse quoque dierum consentaneum est, quibus proxime pluebat. Quorum dierum numerum cum ut par est hodieque et naturae conveniens humanae,

---

1) De choro Vesp. p. 7.

Digitized by Google

memoria non tenerent, dicunt *ἡμερῶν τεττάρων τὸ πλεῖστον* i. e. iam quartum hunc diem. „Maxime necesse est Deum fecisse pluviam iam quartum hunc diem, scilicet: tantum ego video luti et calco“ cf. 490 *πεντήκοντ' ἐτῶν*, Lys. 280 *ἓξ ἐτῶν ἄλουτος*.“ Si senes hoc dicerent, absurdissime quod scire debent conligerent ex luti altitudine — pluisse per paucos dies proximos. Nec magis mihi probantur, quae deinde homo doctissimus dicit: „Iam sequitur altera senum observatio: Neque cessabit pluere, quum fungos in lucernis increvisse videam. Itaque ex hac mea explicatione senes duas res exponunt, *τὸν βόρβορον* lutum et *τοὺς μύκητας* fungos; utramque coniectando et senilem in modum disserendo pluribus.“ Ego quidem mihi persuadere non possum, observationem, quae omnino non facta est, tamquam facta sit argumentis posse confirmari. Sed qui a Richtero non refutatus est Hermannus tamen erravit. Ut enim primum telis eum adgrediar eis similibus quibus ipse vulgatam impugnavit, quomodo tandem senes inde, quod solum durum atque arefactum vident, tam facile concludere possunt, intra quattuor dies fore ut pluat? Deinde vero homo doctissimus id quidem recte intellexit, enuntiatum quod est *κοὐκ ἔσθ' ὅπως οὐχ ἡμερῶν τεττάρων τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἀναγκαίως ἔχει τὸν θεὸν ποιῆσαι* ad futurum tempus referendum esse, quae autem ratio intercederet inter hoc enuntiatum et id quod antecedit eum propterea fugit, quod non satis attendebat ad *κοὐκ* (v. 260) et *γοῦν* (v. 262) voculas. Ut enim haec particula significat, v. 262 causam continere, cur senes putent fore ut pluat, ita v. 260 *καὶ* docet, id quod his duobus versibus contineatur, aliquid novi et ab eo quod antecedit diversi adferre. Totius igitur loci ratio haec est. Puer sese iterum tam graviter punitum chorum lucernis exstinctis in tenebris et luto relicturum esse minatur; cui senex, qua sui fiducia iudices etiam potentissimos homines condemnare consueti esse solent: „Mihi“ inquit „te etiam poten-

Digitized by Google

tiores poenas dant." Eodem temporis momento accidit, ut ille omnipotens in lutum ingrediatur et exclamet: „At hic mihi vadenti lutus esse videtur." Sed animo correpto pergit de tempestate fusius agens: „ Nec fieri potest, quin etiam his proximis diebus pluat; fungi certe incrementa sumunt etc."

Iam ipsi optimorum codicum ope emendandi periculum subibimus. Primum Eq. 388 in iudicium vocemus; ubi in omnibus aliis codicibus legitur *μηδὲν ὀλίγον ποίει*, unus Ravennas exhibet *μηδὲν ἔλαττον ποίει*. Illam scripturam omnes receperunt; nam Dindorfius, qui *μηδὲν ἐλαφρὸν ποίει* scribendum esse coniecerat, in Oxoniensi editione ceterorum exemplum secutus est. At parum recte hi omnes egisse videntur. Berglerus quidem adtulerat Thucydidis locos qui videbantur similes hos: 8,15 *καὶ ὀλίγον ἐπράσσετο οὐδέν*, 2,8 *ὀλίγον τε ἐπενόουν οὐδὲν ἀμφότεροι*, cf. 7,59, ib. 87 *ὀλίγον οὐδὲν κακοπαθήσαντες*; sed differunt hi loci ab Aristophanis, quod his locis litotes agnoscenda est, qua orationis vis quam maxime augetur, hoc loco, de quo agitur, agnosci non potest. Sed multo etiam maiorem dubitationem ipsa illa optimi, ut vidimus, in hac fabula codicis Ravennatis varia lectio movet, quae interpreti quomodo deberi Dindorfio videri potuerit, ego non adsequor. Nam quamquam quae nunc leguntur *μηδὲν ἔλαττον ποίει* per se ferri nequeunt, tamen ea omnino falsa esse tum demum mihi persuaseris, si demonstraveris inter *μηδὲν* et *ἔλαττον* nihil intercidere potuisse, quo restituto et metri et sententiae integritati satisfieret. At non solum hoc non poteris demonstrare, verum etiam in hac antistropha nonnulla verba intercidisse iamdudum intellectum est. Erraverunt vero qui post *φαῦλον ὧδ'* duos creticos intercidisse putaverunt; his enim verbis ne potest quidem quicquam addi. Quid igitur probabilius esse potest quam illam lacunam inter *μηδὲν* et *ἔλαττον* quae-

Digitized by Google

rendam esse? Qualia vero verba interciderint velut ex hoc exemplo discere potes:

μηδὲν ὢν ἀρτίως νῦν ἔλαττον ποίει.

Scilicet chorus videtur insiciarium admonuisse, ne a proposito desisteret neve inimicum animum remitteret.

Ran. 263 *οὐδὲ μὴν ἡμᾶς σὺ πάντως* simulac legi, in *ἡμᾶς σὺ* verborum conlocatione offendi, quorum alterum quamvis maiore vi praeditum priori non antecedere non poteram satis mirari. Sed mox etiam *γε* desideravi, quo *σὺ* pronomen *ἡμᾶς* pronomini oppositum efferretur. Quaesivi igitur, num quid auxilii loco haud dubie corrupto ex codicibus peti posset. Atque inveni in Ravennate *γε* legi supra scripto *σὺ* pronomine. Itaque non dubitavi primum *σύ γε* restituere, deinde ut etiam conlocatio horum verborum corrigeretur, inverso ordine *σύ γ' ἡμᾶς* scribere. Quo facto nihil relicuum erat, nisi ut *πάντως* vocabulo transposito scriberetur:

οὐδὲ μὴν πάντως σύ γ' ἡμᾶς,

quae verba quin ipsius Aristophanis fuerint non dubito. Nec vereor, ne Bergkius huic scripturae eam, quam ipse non tam recipiendam proposuit quam ut aliquando in codice aliquo inveniretur, optavit: *ἀλλὰ μὴν ἡμεῖς σε πάντως* praepositurus sit.

Plut. 258 vulgo legebatur:

ὡς εἰκός ἐστιν ἀσθενεῖς γέροντας ἄνδρας ἤδη.

Meinekius haud dubie nulla alia de causa quam quod *ἤδη* participium requirit, quo cum substantivo coniungatur, scripsit:

ὡς εἰκός ἐστιν ἀσθενεῖς γέροντας ὄντας ἤδη.

Haec emendatio eo sese commendat, quod quae in *γέροντας ὄντας* verbis auditur *παρήχησις* Aristophani in deliciis fuisse videtur, vid. Ach. 222 *γέροντας ὄντας*, Eq. 533 *ἀλλὰ γέρων ὢν περιέῤῥει*, Vesp. 278 *τὸ σφυρὸν γέροντος ὄντος*, ib. 1384 *ἤδη γέρων ὤν*, Av. 1256 *οὕτω γέρων ὤν*, Eccl. 323 *ὅτι γέρων ὢν ἠγόμην γυναῖχ'*, qua occa-

Digitized by Google

sione data non possum quin notem Bergkii errorem, qui Vesp. 1192 quia Venetus exhibet *ἤδη γέρων ὢν πολιὸς ὢν* pro *ἤδη γέρων ὢν καὶ πολιὸς* „fortasse" scribendum esse suspicatus est *ἤδη γέρων καὶ πολιὸς ὤν*, quod Aristophanem scripsisse nego. Sed talia ut tenebimus, ubi in codicibus tradita sunt, ita cavendum est, ne ipsi ultro inferamus. Nam hoc quam periculosum sit ex Cobeti et Meinekii in eodem genere communi errore intellegitur, quo Eq. 270 pro:

ὡσπερεὶ γέροντας ἡμᾶς καὶ κοβαλικεύεται

scripserunt:

ὡσπερεὶ γέροντας ὄντας καὶ κοβαλικεύεται,

a codicibus eo adiuti, quod in Ravennate *ἡμᾶς* omissum est. Cuius emendationis qui auctor fuit Cobetus Mnem. IV. p. 133 postquam Ach. 221, ubi Ravennas exhibet *μηδέπερ γέροντας ἐκφυγὼν Ἀχαρνέας* cum hoc loco contulit, sic pergit: „Idem utrobique vitium est, eodem modo natum et tollendum quoque: nempe ut hic apud omnes recte scribitur *μηδέπερ γέροντας ὄντας* [1]), sic illic scribendum *ὡσπερεὶ γέροντας ὄντας*. Qui codicem Venetum scripsit, de suo *ἡμᾶς* interpolavit, ut passim Aristophanem levibus coniecturis suo arbitrio refinxit." Ex eis quae supra exposuimus elucet hanc notam in deteriorum potius codicum, qui et ipsi *ἡμᾶς* praebent, archetypum quam in Veneti librarium cadere, illum autem interpolatum esse non negamus. At Cobetus neque *ἡμᾶς* ferri non posse neque *ὄντας* requiri ullo modo demonstravit; nam eorum, de quibus in proximis egit locorum (Nicostr. ap. Ath. III, 118 E, ubi recte scripsisse videtur *κατεσθίοντες ὄντες δώδεκα*, Hermipp. ap. Ath. VIII. 344 D *ἕν' ὄντα*, Arist. Vesp. 693 *δύ' ὄντε*) longe

---

1) Fritzschius ad Thesm. 683 maluit *μηδέπερ γέροντας ἄνδρας*, quod ipse viderit, quomodo defendat; mihi videtur *μηδέπερ* particula *ὄντας* participium requirere.

Digitized by Google

diversam esse rationem nemo non intellegit. Sed haec emendatio non solum non necessaria esse videtur, verum etiam aperte falsa est. Eadem enim omnium quicunque huc pertinent locorum congeries, in qua nituntur, quae supra de *ὥσπερ* particulae usu disputavimus, etiam hoc me docuit, Aristophanem substantivo cum *ὥσπερ* coniuncto *ὤν* participium adiungere noluisse, sed *ὥσπερ* cum nudo maluisse coniungere substantivo. Sed ut huic coniecturae lex quam ipse poeta sibi scripsit, ita Meinekii, a qua exorsi sumus, alia lex obstat, quam tu, si in Aristophane criticum agere volueris, bene ages si ubique observabis. Cum enim in Aristophanis dicendi usu dici nequeat quanta sit constantia, non solum cavendum est, ne, quod ab usu poetae abhorreat, vel a codicibus traditum teneamus vel ultro recipiamus, verum etiam, ne, quod ei egregie conveniat, levi animo removeamus. Atqui *ἀνήρ* vocabuli cum *γέρων* coniunctio apud Aristophanem usitatissima est, vid. *ἀνὴρ γέρων* Ran. 139. Plut. 658, *γέροντας ἄνδρας* Ach. 679, *γέροντες ἄνδρες* Plut. 628, *γέρων ἀνήρ* ib. 1066. Ergo *γέροντας ἄνδρας* tuebimur. Circumspicienti vero quo alio vocabulo extruso *ὄντας* in hunc versum reduci possit, sua sponte *ἐστιν* occurrit, quod apud *εἰκός* fere omittitur, et hoc loco in Ravennate frustra quaeritur. Itaque vix dubitari potest, quin Aristophanes scripserit:

ὡς εἰκὸς ὄντας ἀσθενεῖς γέροντας ἄνδρας ἤδη. —

Eadem emendandi via ingredienda est Plut. 1122, ubi vulgo legitur:

ἰσχάδας, ὅσ' εἰκός ἐστιν Ἑρμῆν ἐσθίειν.

Apparet enim enuntiatum quod est *ὅσ' εἰκός ἐστιν Ἑρμῆν ἐσθίειν* a poeta ideo adiectum esse, ut omnia quaecunque reliqua essent breviter comprehenderentur. In talibus vero comprehensionibus quid usus Aristophanis postulet, ex his exemplis disci potest: Plut. 626 *καὶ τἄλλ' ὅσ' ἐστὶν ἔνδον ηὐτρεπισμένα*, Eccl. 598 *τὴν γῆν πρώτιστα ποιήσω κοινὴν πάντων καὶ τἀργυρίων καὶ τἄλλ' ὁπόσ'*

ἐστὶν ἑκάστῳ, Pac. 596 ὥστε σὲ τά τ' ἀμπέλια καὶ τὰ νέα συκίδια τἄλλα θ' ὁπόσ' ἐστὶ φυτὰ προςγελάσεται. Non dubito igitur quin illo Pluti loco ἐστιν eiecto scribendum sit:

ἰσχάδια τἄλλα θ' ὅσ' εἰκὸς Ἑρμῆν ἐσθίειν.

Cuius scripturae vestigia insunt in Ravennatis lectione ἰσχάδας θ' ἃς εἰκός.

INDEX.

Digitized by Google

Eduardus Henricus Albertus de Bamberg de vita sua.

Natus sum Rudolphopoli Prid. Non. Mai. a. h. s. XXXXIIII patre Gunthero, qui paruae civitatis res ecclesiasticas et scholasticas eadem religione administrat qua magnae familiae saluti consulit, matre Thecla de gente Hoercheriana, quam ante hos octo annos tam praecipite quam praematura morte nobis ereptam esse etiam nunc dolemus, postquam contigit, ut gemina eius soror vidua patri in coniugis, nobis liberis in matris locum succederet familiaque modo orba subito laetissimum incrementum sumeret. Christianis adscriptus sum quos dicunt evangelicis In Fridericianum patriae urbis gymnasium inlustre a Carolo Guilelmo Muellero rectore acerrimo receptus institutione fructus sum clarissimorum hominum, Rudolphi Hercheri, quem Berolinensium, Samuelis Obbarii, quem mortis invidia nobis eripuit, Ernesti Klussmanni praeceptoris optime de me meriti. In hoc gymnasio ut litterarum amor natus est, ita in regno Rudolphopolitano rei publicae gerendae odium. Itaque desciscere a maiorum more et quam adamaveram philologiae studere constitui. Sapientissimorum vero patris amicorum consilio saluberrime factum est, ut primum Gottingam me conferrem. Nam Curtii Leutschii Sauppii benevolentia me statim ab initio primum proseminarii, deinde seminarii extraordinarium, postremo sodalem ordinarium esse voluit, ita ut per omne quod

Digitized by Google

Gottingae degebam tempus studia mea severa disciplina regerentur. Prodocentes vero audivi praeter hos tres homines doctissimos Bertheavium Conzium Lotzium Ritterum Vischerum Waitzium Wieselerum. Deinde Bonnam migravi, ubi me advenam Otto Iahnius et Fridericus Ritschelius statim in seminarium regium philologicum receperunt parique benevolentia per annum et dimidium viribus meis exercendis operam dederunt. Eorundem hominum doctissimorum Gildemeisteri Schaeferi Schopeni Troschelii scholis, epigraphicis insuper quas Ritschelius moderari solet exercitationibus interfui. Horum hominum, quibus debebo quicquid praestitero, sempiterna apud me erit memoria.

Digitized by Google

Sententiae controversae.

I. Cic. pr. Sull. XI, 33 scribendum est: quinque hominibus comprehensis atque confectis.

II. Ex Dicaearchi Vitae Graeciae libro altero Sesonchosidem expellere Carolus Muellerus frustra conatus est.

III. Med. 267 Euripides scripsit *δράσω τάδ'*.

IIII. Hor. Carm. I, 7,1—14 quae leguntur ab Horatio aliena sunt.

V. Apud Luciani editores codex Parisinus 2954 (M), qui quamquam saeculo XIII. exaratus tamen etiam Vindobonensis Philos. Philol. 123 (B) X. saeculi codicis virtutem saepe superat, nondum ea qua dignus est auctoritate fruitur.

VI. Ovidii Tristium primi libri elegia quae fertur quinta ex duabus integris elegiis forte fortuna coniunctis consistit.

VII. Plat. Rep. VIII. q. 559 B legendum est *ἡ μέν γέ που τοῦ σίτου κατ' ἀμφότερα ἀναγκαία ἧ τε ὠφέλιμος ἧ τε παῦσαι οὐ δυνατή.*

VIII. A comitiis tributis patricii lege nunquam exclusi fuerunt; sed cum quotiescumque tribuni tribus convocabant, patricii sequi dedignarentur, quae omnis populi esse debebant comitia, concilia facta sunt plebis propria.

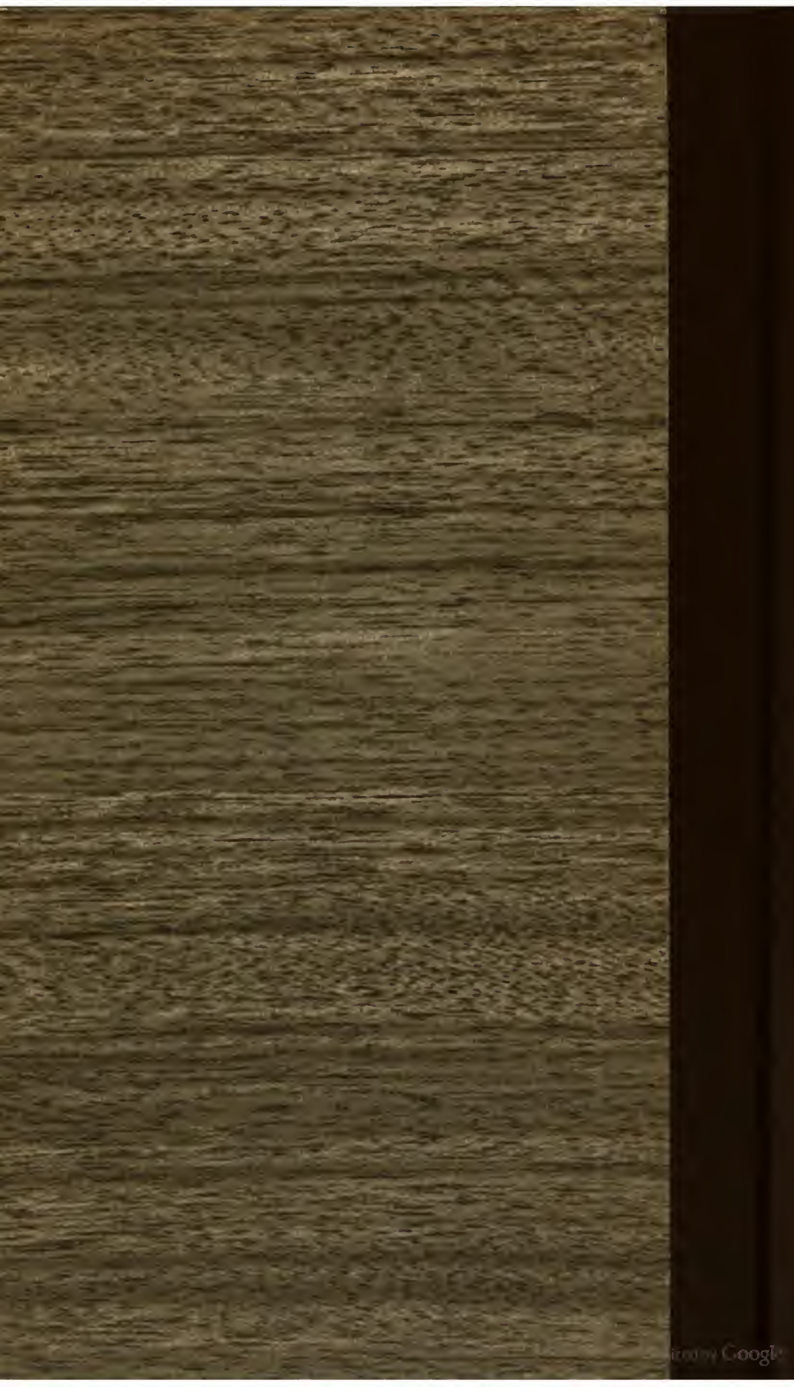
VIIII. Errant qui Germani malunt quam Borussi vocari.

Digitized by Google

HERBERT WEIR SMYTH
CLASSICAL LIBRARY

Digitized by Google